

UCHWAŁA NR XXVIII/147/17
RADY MIEJSKIEJ W ŻYCHLINIE

z dnia 25 stycznia 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 i 1579), art. 18 ust. 1 i art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672, 831, 903, 1250, 1427, 1991, 1993, 2255 i 2260) oraz Uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009 – 2032” (M.P. Nr 50, poz. 735 z 2010 r. Nr 33, poz. 481) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała się „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Żychlin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska

Załącznik do Uchwały Nr XXVIII/147/17
Rady Miejskiej w Żychlinie
z dnia 25 stycznia 2017 r.

EKODIALOG Maciej Mikulski
ul. Za Siedmioma Górami 6
05-540 Zalesie Górne
tel.: 604 533 262
e-mail: azbest@ekodialog.pl

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY
ŻYCHLIN NA LATA 2016-2032**

Program usuwania wyrobów zawierających azbest

dla Gminy Żychlin na lata 2016 - 2032

Wykonano przy wsparciu finansowym Wojewódzkiego Funduszu Ochrony

Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W ŁODZI

Program spójny z POKzA 2009 – 2032

Skład autorski:

Maciej Mikulski

Marta Księżniak

Jacek Radzimowski

Emilia Sosińska

Bartłomiej Ładno

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Cel i zadania programu	6
3. Charakterystyka azbestu	7
4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego	10
5. Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	13
6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	17
7. Gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest	25
8. Podstawowe informacje nt. Gminy Żychlin	28
9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Żychlin	31
10. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem	35
11. Wskaźniki realizacji programu	39
12. Finansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest	40
13. Analiza wpływu Programu na środowisko oraz na zdrowie ludzkie	42
14. Bibliografia	47
15. Załączniki	49

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument stanowi aktualizację "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Żychlin na lata 2008-2011".

Azbest jest materiałem, który posiada specyficzne właściwości, takie jak wysoka wytrzymałość, wysoka temperatura rozkładu i topnienia czy odporność na działanie czynników chemicznych. Dzięki tym zaletom znalazł zastosowanie w różnych gałęziach gospodarki i zaczął być wprowadzany na rynek głównie w latach siedemdziesiątych. Najczęściej stosowany był w branży budowlanej w formie płyt azbestowo-cementowych – jako okładziny elewacyjne budynków mieszkalnych oraz pokrycia dachowe. W Polsce około 80% ogółu sprowadzanego azbestu zostało wykorzystanych do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych. Wieloletnie badania wykazały jednak ujemny wpływ produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest na środowisko oraz zdrowie ludzkie. W związku z tym, pomimo wielu zalet wykorzystywania tego materiału, zaczęto w zdecydowany sposób ograniczać stosowanie tego materiału w gospodarce w celu zminimalizowania negatywnych skutków zdrowotnych oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko.

W 1997 roku wprowadzono regulacje zakazujące stosowania azbestu. Wynikiem tego było opracowanie w 2002 roku ogólnopolskiego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który zakładał całkowite oczyszczenie kraju z azbestu do roku 2032. W roku 2009 dokument ten został uaktualniony do postaci „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (zwanego dalej POKzA). POKzA jest podstawowym dokumentem określającym zadania nałożone przez Unię Europejską, mające na celu oczyszczenie terytorium Polski z azbestu w perspektywie wieloletniej. Wyznaczono w nim cele, ramy legislacyjne, finansowe i organizacyjne prowadzące do usunięcia wyrobów azbestowych oraz usprawniające monitoring realizowanych zadań. Według *Rozporządzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2009 (Uchwała Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 roku w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2032” zmieniona uchwałą nr 39/2010 z 15 marca 2010 r.)*, jednostki samorządu terytorialnego zostały zobligowane do opracowania Programów usuwania wyrobów zawierających azbest, które są dokumentami wspomagającymi i zawierającymi zaplanowane działania w skali gminy w zakresie usuwania azbestu.

Przeprowadzona w ramach realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest inwentaryzacja, będąca postawą opracowania niniejszego dokumentu, pozwoliła dokonać dokładnego opisu wyrobów azbestowych na terenie Gminy Żychlin. Opis ten dotyczy zarówno względów ilościowych, jak i jakościowych oraz uwzględnia rozmieszczenie różnego rodzaju wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy.

Pozyskanie powyższych informacji umożliwiło przygotowanie harmonogramu bezpiecznego usuwania i utylizacji wyrobów azbestowych. Program wskazuje również możliwe sposoby finansowania tych zadań i przyczynia się do wzrostu świadomości społecznej w dziedzinie niebezpieczeństwa, jakie niesie ze sobą niewłaściwe postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.

Niniejszy Program sporządzony został na zlecenie Gminy Żychlin i stanowi element harmonogramu realizowanego w zakresie stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu kraju, zapisanego w POKzA, na szczeblu lokalnym – na terytorium Gminy Żychlin.

Do opracowania *Programu* posłużyły wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, przeprowadzonej w okresie 22.08.2016 – 9.09.2016 r. na terenie Gminy.

2. Cel i zadania programu

Podstawowym celem przygotowania *Programu* jest oczyszczenie terenu Gminy Żychlin z wyrobów zawierających azbest, poprzez stosowanie się do harmonogramu stopniowego usuwania wyrobów zawierających azbest, a co za tym idzie wyeliminowanie jego negatywnego wpływu na zdrowie mieszkańców Gminy, a także na stan środowiska na jej terenie.

Program zawiera następujące zadania, które powinny być realizowane przez Gminę Żychlin:

- 1) inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzona na terenie Gminy, na jej podstawie określenie ich rzeczywistej ilości i systematyczna aktualizacja bazy danych,
- 2) usunięcie wyrobów zawierających azbest z zabudowań domowych i gospodarskich, a także wyrobów składowanych na posesjach,
- 3) usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków należących do osób prawnych, w tym z budynków użyteczności publicznej, np. jednostek straży pożarnej, szkół, przystanków PKS, a także nieruchomości należących do Gminy oraz z dróg utwardzonych azbestem – o ile takowe występują na terenie Gminy,
- 4) wprowadzenie szkoleń z zakresu szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich bezpiecznego usuwania,
- 5) organizacja demontażu oraz wywozu materiałów zawierających azbest z terenu Gminy na odpowiednio przystosowane do tego celu składowiska (odpadów niebezpiecznych),
- 6) ustalenie źródeł finansowania usuwania azbestu oraz możliwości pozyskania przez Gminę na ten cel środków zewnętrznych,

- 7) pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych takich jak BOŚ, Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Łódzkiego lub Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- 8) prowadzenie monitoringu realizacji *Programu* oraz okresowe sprawozdanie władzom samorządu terytorialnego,
- 9) analiza oddziaływania realizacji *Programu* na środowisko.

3. Charakterystyka azbestu

Azbest (określenie wywodzi się z języka greckiego od słowa *azbestion*, inaczej „niegasnący”) to naturalnie występujące, minerały krzemianowe tworzące włókna, powstałe na drodze procesów metamorficznych. Są to materiały nieorganiczne o unikalnych właściwościach chemicznych i fizycznych, które były przyczyną ich wykorzystywania już w czasach starożytnych.

Są minerałami dość powszechnie występującymi w przyrodzie, ale tylko w niewielu miejscach azbest był i nadal jest eksploatowany na skalę przemysłową. Termin azbest stosowany jest do minerałów włóknistych z grup :

- **amfiboli** - w skład tej grupy wchodzi bardzo wiele minerałów, a ich główne formy włókniste to: amozyt, krokidolit, azbest antofylitowy, termolitowy i aktynolitowy;
- **serpentynów** - należy do nich chryzotyl.

Minerały azbestowe należące do powyższych grup różnią się między sobą budową, długością włókien oraz właściwościami chorobotwórczymi. Najbardziej uniwersalne zastosowanie ma azbest chryzotylowy (inaczej chryzotyl), o dłuższych włóknach. Minerały azbestowe wykorzystywane były, i są, w budownictwie, a także w energetyce, transporcie i przemyśle chemicznym. Tak szerokie możliwości wykorzystania wynikają z unikalnych właściwości azbestu (Tabela 1.).

Tabela 1. Cechy azbestu oraz wynikające z nich możliwości stosowania.

Cecha:	Zastosowanie:
Niepalność - odporność na działanie wysokiej temperatury: temperatura topnienia chryzotylu wynosi 1500-1550°C, amfiboli 930-1150°C	Ogniotrwałe tkaniny, farby i materiały budowlane (np. dachy, rury)
Niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne	Materiał izolacyjny
Wysoka wytrzymałość mechaniczna	Wzmocnienie w eternicie (stosowanych w budownictwie płytach cementowo-azbestowych)
Możliwość przędzenia włókien	Wyroby włókiennicze, np. odzież ogniotrwała, koce gaśnicze

Łatwość łączenia się z innymi materiałami (np. cement, tworzywa sztuczne)	-Mieszanka cementu i azbestu - płyty eternitowe stosowane w budownictwie; -Połączenie azbestu i gumy - elementy uszczelniające, np. w silnikach parowych
Odporność na działanie czynników chemicznych: kwasów i zasad (gł. amfibole)	Filtry w przemyśle farmaceutycznym i piwowarskim

Wyroby zawierające azbest można zaklasyfikować na podstawie następujących kryteriów:

- zawartości azbestu;
- rodzaju stosowanego spoiwa;
- gęstości objętościowej wyrobu.

Na podstawie ww. kryteriów wyróżniamy następujące klasy wyrobów zawierających azbest:

- **Klasa I** – tzw. „miękkie” wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³ oraz o słabej spoiwości. Zawartość azbestu łączonego niewielką ilością lepiszcza przekracza 20%. Wyroby te podatne są na uszkodzenia mechaniczne, co może powodować uwalnianie dużych ilości włókien azbestowych do otoczenia, co stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Wyroby zaliczane do tej klasy to głównie wyroby tekstylne, np.: koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelnkowe, m.in. w sprzęcie AGD, płytki PCV oraz materiały i wykładziny cierne,
- **Klasa II** – tzw. „twarde” wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ oraz dużej spoiwości. Wyroby te zawierają poniżej 20% azbestu. Włókna są ze sobą mocno związane, co ogranicza emisję do środowiska włókien azbestowych w przypadku uszkodzeń mechanicznych. Pomimo dużej odporności stwarzają zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi, gdy są poddane obróbce mechanicznej (cięcie, wiercenie otworów, rozbijanie) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych.

Jak już wspomniano, azbest stosowany był przede wszystkim do produkcji wyrobów budowlanych, (np. płyt dachowych i elewacyjnych, w mniejszych ilościach do produkcji rur azbestowo-cementowych, kształtek do kanałów wentylacyjnych, instalacyjnych i innych) oraz w produkcji wielu wyrobów przemysłowych.

W Polsce azbest wykorzystywany był do produkcji:

- wyrobów azbestowo-cementowych – pokryć dachowych, rur ciśnieniowych, rur i prostokątnych profili kanałów wentylacyjnych, płyt i kształtek w wymiennikach ciepła;
- kształtek elektrotechnicznych (silniki elektryczne, wyłączniki, instalacje przemysłowe);
- mas torkretowych i tzw. miękkich izolacji ognioochronnych;
- wyrobów tekstylnych z azbestu - sznurów i mat;
- specjalnych uszczelki przemysłowych, wyłożeń antywibracyjnych;

- materiałów i wykładzin ciernych – sprzęgieł i hamulców (obecnie wstępujących w starszych dźwigach i windach, niekiedy w sprzęgłach napędów przemysłowych);
- mas ogniotrwałych i mas formierskich;
- filtrów przemysłowych;
- izolacji cieplnej.

W całej Europie, dominującymi ilościowo rodzajami wyrobów azbestowo-cementowych były pokrycia dachowe, głównie płyty faliste. W mniejszej ilości, zwłaszcza w południowej Polsce, stosowano płyty płaskie najczęściej typu „Karo”. Płyty te mają wymiary 400×400 mm i grubości ok. 6 mm (Rys. 1).

Rys. 1. Wyroby azbestowo – cementowe: płyty faliste, płyty płaskie, typ „Karo” (źródło: materiały własne)

Remonty, modernizacja jak i postępujące z czasem techniczne zużycie powodują, iż wyroby azbestowe stają się odpadem niebezpiecznym. Odpady zawierające azbest (Rys. 2) powstają przede wszystkim podczas wymiany płyt na dachach i elewacjach, przy usuwaniu azbestowo-cementowych kształtek z kanałów wentylacyjnych i dymowych we wszelkiego rodzaju budynkach, a także podczas remontu lub modernizacji wymienników ciepła.

Rys. 2. Złożone płyty azbestowe - faliste (źródło: materiały własne)

4. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Pierwsze doniesienia o negatywnym działaniu azbestu na organizm ludzki pojawiły się na początku XX wieku. Został on uznany za substancję kancerogenną. Od 1997 roku na terenie Polski obowiązuje zakaz wprowadzania, obrotu i produkcji wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z wynikami badań epidemiologicznych i eksperymentalnych, azbest wykazuje patogenne działanie na ludzki organizm wskutek wdychania jego włókien zawieszonych w powietrzu. Negatywne skutki zdrowotne wynikające z dostarczania pyłu azbestowego do organizmu drogą pokarmową, np. wraz z wodą dostarczaną poprzez rury wykonane z materiałów zawierających azbest, są znikome.

Biologiczna agresywność pyłu azbestu związana jest ze stopniem penetracji oraz ilością włókien osadzonych w dolnej części układu oddechowego. Proces ten zależy od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien, a szczególnie od ich średnicy. Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm transportowane są łatwiej i odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyłu o dużej średnicy mają tendencje do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuc. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, które z powietrzem dostają się do pęcherzyków płucnych, skąd mogą penetrować tkankę płucną i czynić szkody w organizmie. Włókna respirabilne mają długość między 1-10 μm i średnicę mniejszą od 0,1 μm .

Aby temu zapobiec organizm ludzki wykorzystuje naturalne mechanizmy obronne, które pozwalają na usunięcie włókien azbestu z dolnych dróg oddechowych. Odbywa się to poprzez:

- usuwanie pyłu za pośrednictwem śluzu i odkrztuszania,

- pochłanianie krótkich włókien przez makrofagi,
- wychwytywanie włókien przez komórki nabłonkowe wyściełające drogi oddechowe,
- gromadzenie włókien w warstwie śródmiąższowej i przenoszenie ich do gruczołów chłonnych.

Podczas procesu oddychania około 1/3 włókien azbestowych dostaje się do końcowych odcinków układu oddechowego. Około połowa osiadłych włókien usuwana jest w zaledwie kilka dni, zaś pozostałe w znacznie dłuższym czasie bądź wcale, w zależności od wielu czynników: sposobu życia, dymu tytoniowego, zanieczyszczeń powietrza, wilgotności powietrza, stanów chorobowych itp.

Na występowanie patologii związanych z azbestem mają wpływ: rodzaj wdychanego azbestu, wymiary tworzących go włókien, stężenie włókien i czas trwania narażenia. Według badań epidemiologicznych na powstawanie raka płuc mają wpływ wszystkie typy azbestu, jednak najgroźniejszym jest azbest niebieski (krokidolit) zawierający około 16% włókien respirabilnych. Jako pozostałe skutki uboczne wywołane długotrwałą ekspozycją na azbest wymieniść można zgrubienie końcówek palców, odbarwienie skóry i błon śluzowych, a także powstawanie zmian nowotworowych w obrębie narządów występujących poza układem oddechowym. Należy mieć na uwadze, że choroby wywołane wdychaniem włókien azbestowych rozwijają się po około 20-30 latach ekspozycji na azbest, są więc szczególnie groźne dla dzieci i młodzieży dorastającej w środowisku zanieczyszczonym azbestem.

Dopuszczalne stężenia pyłów zawierających azbest w środowisku pracy zamieszczone zostały w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2014 poz. 817).

Azbest znajdujący się w płytach dachowych i elewacyjnych nie stanowi zagrożenia dopóki płyty są w dobrym stanie oraz nie dochodzi do uwalniania pojedynczych włókien. Niebezpieczeństwo stwarzają stare wyroby azbestowe, które tracą część swoich właściwości po ok. 20-30 latach użytkowania oraz wyroby poddane obróbce mechanicznej, np. wierceniu, cięciu, kruszeniu itp.

Główne przyczyny uwalniania się włókien z wyrobów azbestowych:

1) Korozja wyrobów zawierających azbest

Następuje po osiągnięciu przez nie wieku technologicznego. Samoistne pylenie włókien w przypadku najczęściej stosowanych płyt eternitowych (zawierających od 9 – 12% azbestu) ma miejsce najczęściej po około 30 latach użytkowania. Emisja włókien może być zwiększona lub występować wcześniej w przypadku płyt połamanych lub

popękanych, a także na skutek korozji biologicznej powodowanej obecnością mchów i glonów. Korozję wyrobów azbestowych można opóźnić, impregnując je środkami penetrującymi, wiążącymi włókna i szczelnie pokrywającymi powierzchnię płyt.

2) Uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.)

Powodowane jest głównie w wyniku niewłaściwego bądź nieumiejętnego użytkowania i nieprawidłowego demontażu, a także przez działanie czynników atmosferycznych, takich jak wiatr, grad itp. Wykonując jakiegokolwiek prace związane z wyrobami zawierającymi azbest należy w jak największym stopniu obniżyć emisję pylenia włókien na przykład poprzez:

- nawilżanie wyrobów przed oraz w trakcie prowadzenia prac (demontażu, cięcia, wiercenia),
- posługiwanie się narzędziami ręcznymi zapatrzonymi w specjalnie wyprofilowane, wolnoobrotowe ostrza i mechanizm do odsysania pyłu, unikanie stosowania narzędzi elektrycznych typu piła, wiertarka, gdyż znacznie zwiększają emisję pyłu do powietrza.

Prace przy azbeście powinni wykonywać odpowiednio do tego przeszkoleni pracownicy z zachowaniem jak największej ostrożności.

3) Nieprawidłowe obchodzenie się z usuniętymi wyrobami zawierającymi azbest (odpadami azbestowymi)

Transport oraz składowanie odpadów azbestowych powinno być przeprowadzane przez odpowiednio przygotowanych i wykwalifikowanych pracowników pod okiem specjalistów. Nadal spotyka się przypadki nieprawidłowego postępowania z odpadami azbestowymi. Ludzie pozbywają się ich „na własną rękę” i praktykując wyrzucanie materiałów zawierających azbest w niedozwolonych miejscach, głównie w lasach tworząc tzw. dzikie wysypiska. Prawidłowo powinny one trafić na działające, legalne składowisko odpadów azbestowych oraz zostać prawidłowo zabezpieczone, aby włókna nie pyliły. Według przepisów Kodeksu Karnego obowiązujących od 2005 roku za wyrzucanie wyrobów zawierających azbest w miejscach niedozwolonych przewidziane są sankcje karne w postaci grzywny i kary pozbawienia wolności do lat 3.

4) Emisja z eksploatowanych wyrobów zawierających azbest (np. wykładziny cierne w przemyśle samochodowym)

Od 1997 roku na terenie Polski obowiązuje zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest. Mimo to nadal zdarza się, że w niektórych gałęziach przemysłu ze względów finansowych używa się starych urządzeń i części zawierających azbest (np. klocki hamulcowe w starych samochodach).

5. Regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Tematyka dotycząca azbestu przedstawiana jest szeroko w prawodawstwie polskim i europejskim. Około 50 aktów prawnych krajowych i kilkanaście dyrektyw Unii Europejskiej odnosi się do problematyki azbestowej. Załącznik nr 1 do *Programu* zawiera wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Poniżej omówiono najważniejsze ustawy i rozporządzenia odnoszące się do problematyki azbestowej (Tabela 2).

Tabela 2. Najistotniejsze ustawy i rozporządzenia poruszające problematykę azbestową.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)

Głównym założeniem Ustawy jest wyeliminowanie z powszechnego użycia wyrobów azbestowych i zawierających azbest na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach 28 września 1998 roku, a z dniem 28 marca 1999 roku zakazano obrotu tymi płytami.

Ustawa opisuje również uprawnienia (głównie opieki zdrowotnej) przysługujące pracownikom pracującym podczas produkcji azbestu oraz obecnie przy ich utylizacji, nakładając jednocześnie obowiązki na pracodawców w zakresie przeszkolenia i zapewnienia bezpiecznych warunków pracy pracownikom.

Określone są również główne założenia rozporządzeń regulujących bezpieczne użytkowanie, usuwanie, transport i oznakowanie wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2013 poz. 21)

W *ustawie* określono zasady postępowania z odpadami w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, który zapewnia ochronę zdrowia i życia ludzi oraz ochronę środowiska. Przedstawiono zasady dotyczące powstawania odpadów, ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz odzysku, utylizacji i magazynowania odpadów, w tym także odpadów niebezpiecznych, np. zawierających azbest. Opisane obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów niebezpiecznych jasno precyzują sposób postępowania z odpadami azbestowymi. Unormowaniu prawnemu podlega całokształt spraw administracyjnych odnoszących się do postępowania z wyrobami azbestowymi i zawierającymi azbest, tj. zbieranie, transport, unieszkodliwianie, w tym magazynowanie. Szczegółowej regulacji w zakresie wymagań technicznych i organizacyjnych podlegają również składowiska odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. 2010 nr 162 poz. 1089)

W rozporządzeniu określono szczegółowo obowiązki spoczywające na wykonawcach prac w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, bezpieczne sposoby wykonania ww. czynności oraz właściwe przygotowanie i przeprowadzenie transportu odpadów azbestowych i zawierających azbest na wyznaczone w tym celu składowisko odpadów. Rozporządzenie precyzuje również kwestie administracyjne związane ze zgłoszeniem planowanych prac usuwania azbestu przez właściciela nieruchomości

i wykonawcę robót właściwym organom.

Rozporządzenie nakłada obowiązek na właścicieli, użytkowników wieczystych oraz zarządców nieruchomości i każdego miejsca, obiektu, instalacji przemysłowej, czy urządzenia budowlanego zawierającego azbest przeprowadzania kontroli ich stanu. Częstotliwość kontroli określa się indywidualnie dla każdego wyrobu na podstawie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest przedstawionej w Załączniku nr 1 do rozporządzenia (w Programie - Załącznik nr 2).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest

(Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)

W rozporządzeniu określono zasady wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, używania i oczyszczania urządzeń oraz instalacji, w których są obecnie lub były stosowane wyroby zawierające azbest. Nakłada również na właścicieli i zarządców nieruchomości obowiązek inwentaryzacji w wyznaczony sposób (Załącznik nr 3 do rozporządzenia, w Programie załącznik nr 3) wyrobów zawierających azbest znajdujących się w ich posiadaniu i przekazania opracowanych informacji na ten temat wójtowi gminy lub burmistrzowi miasta. Wyroby zawierające azbest, takie jak instalacje, urządzenia, użytkowane bez zabezpieczenia drogi oraz wyłączone z użytkowania, pozostawione w ziemi rury azbestowo-cementowe podlegają konieczności oznakowania - według wzoru przedstawionego w załącznikach nr 1 i 2 do Rozporządzenia.

W Rozporządzeniu jednoznacznie wskazano, że końcowym terminem użytkowania azbestu i wyrobów zawierających azbest jest 31 grudnia 2032 r.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska

(Dz. U. 2016 poz. 672)

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych postanowień dotyczących m. in. :

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemów pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska, a także gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony środowiska przed zanieczyszczeniami, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, a także kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczania urządzeń lub instalacji, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 roku w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia

(Dz. U. 2003, Nr 120, poz. 1126)

Rozporządzenie określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

(Dz.U. 2010 nr 162 poz. 1089)

Według rozporządzenia właściciel, zarządca lub użytkownik wieczysty nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest przeprowadza kontrolę stanu tych wyrobów w terminach, które wynikają z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej okresowej oceny sporządza się w jednym egzemplarzu "Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest". Prace polegające na naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz posiadających zatrudnionych pracowników, przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie wyrobów zawierających azbest. Niezbędne jest również posiadanie przez wykonawców zezwolenia na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne. Prace przy naprawie wyrobów zawierających azbest w obiektach i urządzeniach budowlanych lub prace mające na celu jego usunięcie z obiektu lub urządzenia budowlanego poprzedzone powinny być zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi terenowemu nadzoru budowlanego. Ponadto wykonawca prac polegających na zabezpieczaniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, miejsca, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac jest obowiązany do zgłoszenia zamiaru przeprowadzenia tych prac właściwemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu w terminie minimum 7 dni przed rozpoczęciem prac.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 roku w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów
(Dz. U. 2005, Nr 216, poz. 1824)

Pracodawca zatrudniający pracowników do prac związanych z usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest zobowiązany zapewnić ochronę im przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest, zwanych dalej "pyłem azbestu". Szkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, którzy w związku z pracami, które wykonują, są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu, oraz osób kierujących takimi pracownikami i pracodawców powinno być przeprowadzone z uwzględnieniem programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, który stanowi załącznik do rozporządzenia. Pracodawca zatrudniający pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest zobowiązany do podejmowania działań zmniejszających narażenie pracowników na działanie pyłu azbestu i do ograniczania jego stężenia w powietrzu co najmniej do wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia, określonej w przepisach dotyczących najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 roku w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie
(Dz. U. 2005, Nr 189, poz. 1603)

Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób w jaki realizowane powinny być recepty na nie oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie NFZ z budżetem Państwa kosztów tych leków.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 roku w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska
(Dz. U. 2009, Nr 124, poz. 1033)

Określa terminy oraz sposoby przedkładania marszałkowi województwa przez organy władz samorządowych informacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających

azbest.

**Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
(Dz. U. 2010, Nr 213, poz. 1397)**

Rozporządzenie mówi, że sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymaga instalacja przetwarzania lub wydobywanie azbestu lub produktów zawierających azbest, w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie, lub 50 ton rocznie materiałów ciernych w ilości gotowego produktu.

**Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy
(Dz. U. 2014 poz. 817)**

Rozporządzenie określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy dla:

a) pyłów zawierających azbest (jeden lub więcej rodzajów azbestu):

- frakcja wdychana - 0,5 mg/m³,
- pył respirabilny - 0,1 włókien w cm³

b) pyłów talku i talku zawierającego włókna mineralne (w tym azbest):

- frakcja wdychana - 1 mg/m³,
- pył respirabilny - 0,5 włókien w cm³

**Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 roku w sprawie odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu
(Dz. U. 2010, Nr 16, poz. 87)**

Określa wartość odniesienia dla azbestu: uśredniona 2350 wł/m³ w ciągu godziny i 250 wł/m³ dla roku kalendarzowego.

**Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych
(Dz. U. z 2011 r. nr 227, poz. 1367, z późn. zm.)**

Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach,

- wskazuje, że przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) - Jednolity tekst Umowy ADR (Dz. U. z 2011 r. Nr 110, poz. 641),
- przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

**Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 roku w sprawie katalogu odpadów
(Dz.U. z 2014 r., poz. 1923)**

Na liście odpadów niebezpiecznych sklasyfikowane są następujące kody odpadów azbestowych:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych

- 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

**Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 roku w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów
(Dz.U. z 2014 r., poz. 1973)**

Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzonej ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencję odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest w dwóch egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przekazania odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

**Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów
(Dz. U. 2013 poz. 523)**

Rozporządzenie określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów oznaczonych kodami: 17 06 01* i 17 06 05*.

6. Zasady bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być szczególnie niebezpieczne dla zdrowia ludzkiego podczas ich demontażu. Jak wspomniano we wcześniejszym rozdziale, włókna respirabilne ze względu na swoje rozmiary mogą wnikać głęboko do układu oddechowego, naturalne mechanizmy oczyszczające nie są w stanie ich usunąć. Z tego względu opracowane zostały metody bezpiecznego postępowania z azbestem oraz materiałami zawierającymi azbest począwszy od ich eksploatacji, usuwania, aż po transport i składowanie. Pomimo obowiązujących w Polsce przepisów prawnych dotyczących bezpiecznego postępowania z azbestem, nagminne jest wciąż jeszcze użytkowanie oraz usuwanie płyt azbestowo-cementowych w sposób niewłaściwy, co powoduje ryzyko znaczącej emisji włókien azbestu do środowiska. Problem ten wynika często z niskiej świadomości ekologicznej w społeczeństwie.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r. nr 71, poz. 649 zm. Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089) nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub

zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z Załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia. Wykonawca prac przed przystąpieniem do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac zobowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego lub właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Wyroby zawierające azbest, zakwalifikowane zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia, powinny być usunięte przez właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcę nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca, w którym występuje azbest.

Wszystkie wyroby i opakowania zawierające azbest powinny być oznakowane zgodnie z Załącznikiem nr 2 do *Rozporządzenia (Dz. U. 2004 r. nr 71, poz. 649 zm. Dz. U. 2010 nr 162 poz. 1089)* (Rys. 3).

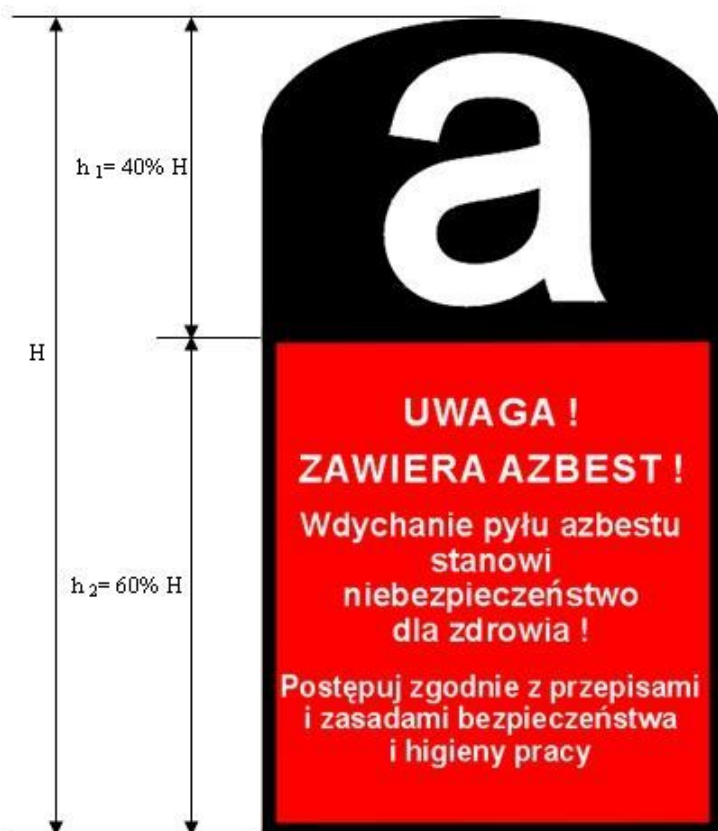

Rys. 3. Wzór prawidłowego oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest, a także miejsc ich występowania.

Ponadto, na mocy *Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie*

wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8, poz. 31) instalacje i urządzenia zawierające azbest, niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny również zostać właściwie oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

W Załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia znajduje się również wzór oznakowania instalacji i urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych (Rys. 4).

Rys. 4. Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych.

Drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie *Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, podlegają oznakowaniu na elementach pionowych na całym odcinku drogi, po każdym skrzyżowaniu z inną drogą zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Rozporządzenia (Rys. 5).

Rys. 5. Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest (H = min. 30 cm).

Podczas usuwania azbestu należy dokonać odpowiedniego zabezpieczenia obiektu będącego przedmiotem prac, a także terenu, który go otacza przed emisją pyłu azbestowego. Obszar ten należy ogrodzić taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym, zachowując bezpieczną odległość od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniejszą niż 2 metry przy zastosowaniu osłon. Należy również umieścić tablice ostrzegawcze z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!” oraz „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Przy pracach nad elewacjami powinny być zastosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do podłoża, a teren wokół wyłożony grubą folią, w celu umożliwienia łatwego oczyszczania po każdej kolejnej zmianie roboczej.

Postępowanie podczas usuwania wyrobów zawierających azbest uzależnione jest od rodzaju produktów azbestowych. Wyróżnić można kilka ogólnych zasad działania:

- obiekty, z których usuwany jest azbest należy zabezpieczyć przed pyleniem, np. poprzez uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych oraz przez wykonanie innych niezbędnych w danym miejscu zabezpieczeń,
- wyroby zawierające azbest poddawane rozbiórce należy nawilżyć wodą przed rozpoczęciem prac i utrzymywać w stanie wilgotnym do ich zakończenia,
- w razie możliwości demontażowi powinny podlegać całe wyroby: płyty, rury, kształtki, bez uszkodzeń i odłamań, które zwiększają emisję pyłu azbestowego,

- wyroby trwale zespolone z podłożem oddzielać należy wyłącznie przy użyciu narzędzi ręcznych lub narzędzi mechanicznych wolnoobrotowych zaopatrzonych w instalacje odciągające powietrze,
- podczas usuwania wyrobów azbestowych elewacyjnych zaleca się stosowanie kurtyn zasłaniających aż do gruntu fasadę budynku, a teren wokół powinien zostać wyłożony grubą folią w celu łatwego uprzątnięcia pozostałości azbestu,
- pył azbestowy gromadzący się podczas prac demontażowych powinien być codziennie usuwany – metodą czyszczenia na mokro lub z użyciem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego z filtrami o dużej mocy ciągu (99,99%). Zabrania się czyszczenia pomieszczeń i narzędzi poprzez ręczne zamiatanie na sucho lub z użyciem sprężonego powietrza,
- zalecany jest okresowy kontrolny monitoring powietrza, zwłaszcza gdy stężenia pyłu azbestowego mogą przekraczać dopuszczalne normy,
- pomieszczenia, gdzie wartości stężenia pyłu przekroczyły dopuszczalne normy należy izolować,
- w przypadku prac demontażowych azbestu, gdzie stężenie uwalnianych włókien przekracza dopuszczalne normy, pracownikom należy udostępnić komory dekontaminacyjne, w których możliwe jest oczyszczenie,
- odpady zawierające azbest powstałe na koniec dnia pracy zaleca się każdorazowo szczelnie opakować, np. w folię z polietylenu lub polipropylenu o grubości min. 0,2 mm i zakleić taśmą lub zgrzewem ciągłym, tak by uniemożliwić przypadkowe otwarcie, a następnie składować w tymczasowym miejscu magazynowania,
- zapakowane odpady azbestowe muszą zostać konieczne oznakowane w sposób, który nie budzi wątpliwości co do rodzaju odpadów i w sposób trwały, tak by etykiety nie uległy zniszczeniu na skutek działania czynników atmosferycznych i mechanicznych,
- po całkowitym zakończeniu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, czyli wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wykonawca ma obowiązek oczyścić strefę prac i otoczenie z pozostałości azbestu.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające *Rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* określa, że transport wyrobów i odpadów zawierających azbest odbywa się przy zastosowaniu przepisów o przewozie towarów niebezpiecznych.

Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, dla których przepisy o transporcie towarów niebezpiecznych nie ustalają szczególnych warunków przewozowych, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, poprzez (§ 10 ust. 3):

- szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1000 kg/m³;
- zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³;
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie;
- utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów zawierających azbest w trakcie ich przygotowywania do transportu;
- oznakowanie opakowań zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia (Rys. nr 3);
- magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Pojazdy wykorzystywane do przewożenia odpadów zawierających azbest, powinny być odpowiednio oczyszczone z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań, a ładunek odpadów powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu. Usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Oprócz posiadania odpowiednio przygotowanego i kompetentnego personelu, każda specjalistyczna firma zajmująca się usuwaniem azbestu musi spełniać również szereg innych wymogów, m. in. dotyczących gospodarki odpadami (Tabela 3).

Tabela 3. Wymogi w zakresie gospodarki odpadami stawiane firmom zajmującym się usuwaniem azbestu.

<p>Posiadanie zezwolenia na zbieranie odpadów</p> <p>W przypadku gdy firma wytwarza odpady „u klienta”, a następnie magazynuje je w innym niż to miejsce (np. w swoim magazynie, przed wywozem na składowisko), jest zobowiązana do uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów – oddzielnie na każdy punkt zbierania. Zgodnie z <i>Ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach</i>, z uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów zwalnia się jedynie „wytwórcę odpadów, który wytwarzane przez siebie odpady magazynuje w miejscu ich wytworzenia” (art. 45 ust. 1 pkt 10 <i>Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach</i>).</p>
<p>Uzyskanie zezwolenia na transport odpadów</p> <p>Firma może transportować bez zezwolenia jedynie wytworzone przez siebie odpady (art. 51 ust. 2 pkt 4 w powiązaniu z art. 232 <i>Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach</i>). W przypadku transportu odpadów niewytworzonych przez siebie, firma zobowiązana jest do uzyskania zezwolenia na transport odpadów u starosty właściwego ze</p>

względu na miejsce siedziby lub zamieszkania transportującego odpady. Za transportowanie odpadów niezgodnie z przepisami grozi kara aresztu lub grzywny (art. 24 ust. 1, art. 24 ust. 4, art. 174 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach).

Prowadzenie ewidencji odpadów

Zgodnie z art. 66 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach*, posiadacz odpadów jest obowiązany do prowadzenia na bieżąco ich ilościowej i jakościowej ewidencji, zgodnie z katalogiem odpadów zawartym w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów*. Prowadzenie ewidencji przyjmowanych, przetwarzanych i zbieranych odpadów jest obowiązkowa. Podlegają one ewidencji ilościowej i jakościowej – rodzaj występującego tam azbestu musi być określony co do jego odmiany mineralnej i co do ilości tych odpadów (najczęściej, przed przystąpieniem do prac jest to wartość szacunkowa).

Składanie rocznych sprawozdań o wytworzonych odpadach

Zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach*, sprawozdanie należy składać do 15 marca za poprzedni rok kalendarzowy do marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wytwarzania odpadów, miejsce zbierania odpadów lub – w przypadku wytwarzania odpadów "u klienta" – ze względu na siedzibę firmy.

Prawidłowe gospodarowanie odpadami

Odpady muszą zostać przekazane do uprawnionego odbiorcy, posiadającego odpowiednią decyzję w zakresie gospodarki odpadami – zezwolenie na zbieranie odpadów i/lub zezwolenie na przetwarzanie odpadów. Firma musi posiadać kopie decyzji w zakresie gospodarki odpadami podmiotów, którym przekazuje jakiegokolwiek odpady.

Firm zajmujących się tematyką związaną z azbestem w województwie łódzkim, posiadających m.in. odpowiednie uprawnienia do zdejmowania wyrobów zawierających azbest z dachów jest 32. Ich lista została przedstawiona w poniższej tabeli (Tabela 4).

Tabela 4. Firmy z województwa łódzkiego wykonujące prace związane z wyrobami zawierającymi azbest (źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl/company)

Lp	Nazwa	Gmina	Miejscowość	A	T	I	O	S	P
1.	ZSYP-Serwis W.Mirski	Łódź	Łódź	▪	▪	▪	▪		
2.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowo-Handlowe BUJAK	Pajęczno	Pajęczno	▪	▪	▪	▪	▪	▪
3.	Twój dach Dariusz Umański	Rozprza	Bagno	▪	▪				
4.	KSM Krzysztof Michalski	Sieradz	Sieradz					▪	▪
5.	Spółka konsultingowo - szkoleniowa Greecon Sp. z o.o.	Łask	Łask						▪
6.	DEXTER INVEST SP. Z O.O.	Łódź	Łódź	▪	▪				
7.	PPUH "BUDO-SERWIS" Tadeusz Kapusta	Łódź	Łódź	▪	▪	▪	▪	▪	▪
8.	RENOVO S.C.	Łódź	Łódź	▪	▪	▪	▪		▪

9.	AzbestClean	Lipce Reymontowskie	Lipce Reymontowski e	▪					
10.	Laboratorium Wibroakustyki i Ochrony Środowiska Bogdan Kępski	Łódź	Łódź	▪			▪		
11.	ECOLABAD Laboratorium Fizyko-Chemiczne Badania i Analizy Środowiska S.C.	Łódź	Łódź				▪		
12.	PGE ELEKTROWNIA BEŁCHATÓW Laboratorium Higieny Pracy	Bełchatów	Bełchatów	▪			▪		
13.	Adler Consulting Michał Andrzejczyk	Łowicz	Łowicz			▪	▪	▪	▪
14.	Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera	Łódź	Łódź			▪	▪	▪	
15.	ZSYP-BUD S.C.Ł. SIDorowicz W. Mirski	Łódź	Łódź	▪		▪	▪	▪	
16.	SULO Polska Sp. z o.o. o/Tomaszów Mazowiecki	Tomaszów Mazowiecki	Tomaszów Mazowiecki	▪	▪				
17.	SULO EMK Recycling Sp.z o.o.	Zgierz	Zgierz	▪	▪				
18.	Firma Ogólnobudowlana Blacharsko-Dekarska Wacław Jeżak	Sieradz	Sieradz	▪					
19.	PAP-BUD Zakład Robót Dekarsko-Blacharskich i Remonrowo-Budowlanych	Wieruszów	Wieruszów	▪	▪				
20.	ZPUH Sprzęt-Bud	Kluki	Kluki						
21.	Zakład Remontowo-Budowlany Stanisław Karolczak	Łódź	Łódź	▪	▪				
22.	POL-DAN-EKO Sp. J.	Aleksandrów Łódzki	Aleksandrów Łódzki	▪	▪				
23.	Z.U.K. HAK Stanisław Burczyński	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski	▪	▪				
24.	Zakład Gospodarowania Odpadami EKO ALF	Kutno	Gołębiew Nowy		▪				
25.	TPO Sp. z o.o.	Łódź	Łódź	▪	▪				
26.	PPH STANMAR	Kutno	Kutno	▪	▪	▪	▪	▪	
27.	Polska Grupa Gospodarki Odpadami EKOGAL-EKOPUR S.A.	Zgierz	Zgierz	▪	▪				
28.	JUKO Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski	▪	▪				
29.	GAJAWI P.P.H.U.	Łódź	Łódź	▪	▪	▪	▪	▪	
30.	EKO-REGION Sp. z o.o.	Bełchatów	Bełchatów	▪	▪				
31.	EKO-CHEM EKOSERVICE Sp. z o.o.	Łódź	Łódź	▪	▪				
32.	BUD-SYSTEM	Łódź	Łódź	▪	▪				

Objaśnienia:

A – Praca z azbestem

O – Oznaczanie zawartości azbestu

T – Transport odpadów zawierających azbest   **S** – Szkolenia w zakresie azbestu

I – Identyfikacja azbestu w wyrobach

P – Programy, inne

7. Gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest

Odpady zawierające azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne, dlatego przyjmuje się, że powinny być one unieszkodliwiane poprzez składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych. W uzasadnionych przypadkach – za zgodą wojewody, wydanej w drodze decyzji administracyjnej – mogą być składowane na składowiskach odpadów obojętnych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne, o ile są szczelnie zabezpieczone i nie występuje ryzyko niekorzystnego oddziaływania na środowisko. W żadnym wypadku nie wolno mieszać odpadów zawierających azbest z odpadami komunalnymi.

Możliwe jest magazynowanie odpadów zawierających azbest poza wyznaczonym do tego celu składowiskiem, pod warunkiem, że są one zabezpieczone folią przed emisją pyłów i są przechowywane w miejscu niedostępnym dla osób niepowołanych. Takie magazynowanie może trwać nie dłużej niż 1 rok i ma na celu minimalizację kosztów transportu na właściwe składowisko oraz kosztów procesu składowania do momentu zebrania odpowiedniej ilości odpadów do transportu.

Odpady zawierające azbest wpisane są na listę odpadów niebezpiecznych zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów* (Dz. U. 2014, poz. 1923). Poniżej przedstawiony został wykaz odpadów zawierających azbest z poszczególnych grup i podgrup odpadów niebezpiecznych wraz z kodem klasyfikacyjnym (Tabela 5.).

Tabela 5. Odpady zawierające azbest.

Kod odpadu	Rodzaj odpadu
06 07 01	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81	Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
10 13 09	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
15 01 11	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
16 02 12	Zużyte urządzenia zawierające azbest
17 06 01	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Szczegółowe zasady składowania odpadów zawierających azbest określone są w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk*

odpadów (Dz. U. 2013, poz. 523). Odpady te mogą pochodzić z budowy, remontu, demontażu obiektów budowlanych, a także z infrastruktury drogowej. Nie mogą zawierać substancji niebezpiecznych innych niż azbest w postaci związanej czynnikiem wiążącym włókna. Składowane są w zagłębieniach terenu posiadających zabezpieczone przed osypywaniem się ściany boczne w opakowaniach, w których dostarczono je na składowisko. Każdorazową warstwę odpadów zabezpiecza się warstwą ziemi lub izolacją syntetyczną uniemożliwiającą emisję pyłów. Składowanie należy zakończyć min. 2 metry poniżej poziomu gruntu i uzupełnić ziemią do równego poziomu z otoczeniem. Na tak powstałych składowiskach zabronione jest prowadzenie wykopów, wykonywanie instalacji naziemnych i podziemnych, wznoszenie budynków oraz przeprowadzania jakichkolwiek czynności mogących doprowadzić do naruszenia struktury składowiska i emisji włókien azbestowych.

Obecnie funkcjonujące na terenie Polski składowiska nie są w stanie pomieścić całkowitej ilości wyrobów zawierających azbest znajdującej się na terenie kraju, w związku z czym niezbędne jest wybudowanie nowych kwater w już istniejących składowiskach oraz nowych składowisk mogących przyjmować odpady azbestowe.

Aktualnie na obszarze kraju funkcjonują 34 składowiska przyjmujące odpady azbestowe (www.bazaazbestowa.gov.pl). Najbliżej miejscowości Żychlin spośród czynnych składowisk usytuowane jest Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie należące do ZGO AQUARIUM Sp. z o.o., położone w gminie Rawa Mazowiecka w województwie łódzkim - w odległości 84 km. Niewiele dalej, w odległości 88 km od miejscowości Żychlin znajduje się Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin należący do Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Sierpcu Sp. z o. o., położony w województwie mazowieckim w gminie Sierpc w miejscowości Rachocin. Kolejnym możliwym wyborem dla Gminy Żychlin jest Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz. gm. Piotrków Kujawski należące do Zakładu Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o., który jest usytuowany w województwie kujawsko-pomorskim w odległości 96 km od Żychlina.

Wykaz trzech znajdujących się najbliżej czynnych składowisk azbestu, na które możliwy będzie wywóz odpadów azbestowych z terenu Gminy Żychlin wraz z ich charakterystyką, przedstawiono w Tabelach 6-8 (źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl).

Tabela 6. Charakterystyka Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie - ZGO AQUARIUM Sp. z o.o. w gminie Rawa Mazowiecka.

Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie - ZGO AQUARIUM Sp. z o.o.	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Ograniczenie terenowe	0.063
Województwo	łódzkie
Gmina	Rawa Mazowiecka

Adres	Pukinin 140, 96-200 Rawa Mazowiecka
Telefon	46 814 24 24, 661483633
Całkowita pojemność [m3]	14 260
Wolna pojemność [m3]	527
Kody przyjmowanych odpadów	170605*
Ceny przyjmowanych odpadów	do negocjacji
Godziny pracy	07:00 - 18:00 pon-pt 07:00 - 15:00 sb
Rok zamknięcia	b.d.
Plan rozbudowy	TAK
Planowana pojemność	26100
Planowana data uruchomienia	2016
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	ZGO AQUARIUM Sp. z o.o.
Adres właściciela	ul. Katowicka 20 96-200 Rawa Mazowiecka
Telefon stacjonarny	46 814 24 24
Telefon komórkowy	661 483 633
E-mail	biuro@zgopukinin.pl
Strona www	www.zgopukinin.pl

Tabela 7. Charakterystyka Regionalnego Zakładu Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin - Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Sierpcu Sp. z o. o.

Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin - Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Sierpcu Sp. z o.o.	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Ograniczenie terenowe	1.73
Województwo	mazowieckie
Gmina	Sierpc
Adres	09-200 Sierpc Rachocin
Telefon	24 275 49 06
Całkowita pojemność [m3]	45 000
Wolna pojemność [m3]	44 100
Kody przyjmowanych odpadów	170605
Ceny przyjmowanych odpadów	360 zł/Mg netto
Godziny pracy	7:00 - 15:00 poniedziałek - piątek
Rok zamknięcia	b.d.
Plan rozbudowy	NIE
Planowana pojemność	b.d.
Planowana data uruchomienia	b.d.
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Sierpcu Sp. z o.o.

Adres właściciela	ul. Traugutta 33 09-200 Sierpc
Telefon stacjonarny	27 275 55 35
Telefon komórkowy	b.d.
E-mail	zgm.sierpc@interia.pl
Strona www	www.zgkim-sierpc.pl

Tabela 8. Charakterystyka Składowiska Odpadów Niebezpiecznych Bycz - Zakład Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o.

Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz - Zakład Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o.	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz. gm. Piotrków Kujawski
Ograniczenie terenowe	5.17
Województwo	KUJAWSKO-POMORSKIE
Gmina	Piotrków Kujawski
Adres	Bycz 102/7, 88-230 Piotrków Kujawski
Telefon	880 001 001
Całkowita pojemność [m³]	36 625
Wolna pojemność [m³]	19 079
Kody przyjmowanych odpadów	170601, 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	ustalane indywidualnie
Godziny pracy	7:00 - 15:00
Rok zamknięcia	b.d.
Plan rozbudowy	TAK
Planowana pojemność	150 000
Planowana data uruchomienia	2018
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o.
Adres właściciela	ul. Marszałkowska 18/8, 00-590 Warszawa
Telefon stacjonarny	b.d.
Telefon komórkowy	880 001 001
E-mail	utyliczacjaazbestu@gmail.com
Strona www	b.d.

8. Podstawowe informacje nt. Gminy Żychlin

Gmina Żychlin znajduje się w północnej części województwa łódzkiego, w powiecie kutnowskim, w odległości 26 km od Kutna, od zachodu graniczy z gminą Oporów, od północy z gminą Pacyna, od wschodu z gminami Kiernożia i Zduny a od południa Bedno. Jest to gmina typowo rolnicza (użytki rolne stanowią 88% obszaru) z cechami podmiejskimi w zagospodarowaniu oraz zabudowie wsi przyległych do miasta Żychlina.

Według danych GUS (stan na 31 grudnia 2014 roku, źródło: www.lodz.stat.gov.pl) gminę zamieszkuje 12433 mieszkańców, czyli 12,4% ludności powiatu kutnowskiego. Przy powierzchni 7 700 ha (stanowiącej 8,7% powierzchni powiatu) średnia gęstość zaludnienia wynosi około 161 osób na 1 km² i jest wyższa od gęstości zaludnienia w powiecie wynoszącej 113 osób na km². Na terenie gminy znajduje się 36 miejscowości, wchodzących w skład 21 sołectw oraz 2 osiedla mieszkaniowe.

Największą miejscowością w Gminie jest Żychlin, który stanowi siedzibę władz gminy oraz większości lokalnych instytucji. Świadczone są w nim głównie usługi z zakresu szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury, służby zdrowia, oraz handlu i rzemiosła. Miejscowość wyróżnia się zabudową o charakterze miejskim z wyraźnym rynkiem i rozbudowaną siatką ulic. Gmina Żychlin ma korzystne położenie względem istotnych ciągów drogowych. Na zachód od Gminy przebiega Autostrada Bursztynowa A1 - najbliższy wjazd na autostradę stanowi węzeł Kutno Wschód zlokalizowany w odległości około 12 km od miasta Żychlin. Na południe od granic Gminy prowadzi droga krajowa nr 92 (Poznań – Kutno – Łowicz – Warszawa).

Według danych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku na terenie gminy Żychlin znajdowało się 5 076 gospodarstw domowych, z czego zanotowano łącznie 362 gospodarstwa domowe na terenach miasta.

Gmina Żychlin położona jest na obszarze Niziny Środkowomazowieckiej w mezoregionie Równiny Kutnowskiej. Dominuje tu klimat wielkich dolin. Cechy klimatu oceanicznego i kontynentalnego ulegają przenikaniu co skutkuje dużą zmiennością pogody, w szczególności wiosną. Średnie wieloletnie sumy opadów atmosferycznych wahają się w przedziale 520 – 530 mm rocznie.

Rzeźba terenu okolic Żychlina została ukształtowana w czasie zlodowacenia środkowopolskiego i bałtyckiego. Dominują obszary o krajobrazie jednostajnym i równinnym lub lekko falistym. Najwyższe wysoczyzny morenowe nie przekraczają 125 metrów n.p.m. Centrum miasta znajduje się powyżej 100 m n.p.m. podobnie jak obszar między stacją kolejową i Budzaniem. Część miasta wraz z wsiami Wola Popowa, Rakowiec i Sokołówek leżą na poziomie poniżej 100 m n.p.m. Względne różnice wysokości są nieznaczne, gdyż punkty o największej wysokości w bezpośredniej okolicy miasta osiągają 111 m n.p.m. w pobliżu wsi Pniewo oraz 112 m n.p.m. w pobliżu wsi Sokołówek. Na terenie miasta wysokości znajdują się w przedziale od 108,9 m n.p.m. w północno-zachodniej części do 91,4 m n.p.m. nad Słudwią na granicy z Wolą Popowa. Tereny obecnej gminy Żychlin znajdują się w przedziale od 75 do 125 m. n.p.m.

Gleby gminy należą do środkowoeuropejskiej strefy glebowej. Głównym materiałem glebotwórczym są utwory czwartorzędowe, które tworzą zwartą pokrywę o zróżnicowanej miąższości. Występują gleby bielcowe i brunatne właściwe i kwaśne oraz czarne ziemie właściwe oraz zdegradowane. Gleby są mało zróżnicowane pod względem składu

mechanicznego. Występują głównie gliny lub piaski gliniaste mocne oraz lekkie, niekiedy pył na glinie, a rzadko piaski słabo gliniaste na glinie lub piaski luźne i słabo gliniaste. W okolicach Żychlina na rozległych obszarach występują gleby bielcowe o dużej wartości użytkowej, zaliczane do III i IV klasy bonitacyjnej. Dominuje użytkowanie gleb wytworzonych z glin jako grunty orne. Słabe gleby zajmują jedynie niewielkie obszary w północno-wschodniej części gminy.

Złoża obecne na terenie gminy Żychlin zawierają wszędzie występujące, pospolite kopaliny eksploatowane zgodnie z lokalnym zapotrzebowaniem. Wykorzystywane rolniczo lub ogrodniczo są torfy ze złóż o organicznym pochodzeniu. Na terenie gminy znajduje się obszar występowania złóż żwiru. Gmina znajduje się na obszarze korzystnych warunków geotermalnych w obrębie Niżu Polskiego.

Lesistość gminy kształtuje się na poziomie 0,4%, podczas gdy lesistość województwa wynosi 21,3%. Powierzchnia lasów w Gminie ogółem wynosi około 29 ha. Charakterystyczny dla gminy Żychlin jest niewielki udział łąk i pastwisk w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych, a stosunkowo duży udział gruntów pod zabudowaniami, wodami (48 ha) i nieużytkami (106 ha).

Na obszarze gminy występuje fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Przysowy” oraz objęty Dyrektywą ptasią obszar NATURA 2000 „Doliny Przysowy i Słudwi”. Ochroną objęte są również 4 pomniki przyrody znajdujące się na obszarze parku wiejskiego (2) w Dobrzelinie oraz w Żychlinie (2).

Gmina Żychlin znajduje się na obszarze zlewni rzeki Słudwi stanowiącej lewy dopływ Bzury. Słudwia wraz z dopływami przepływa przez środek gminy z zachodu na wschód. Z północy na południe wzdłuż północno – wschodniej granicy gminy na odległości 4 km swój bieg ma rzeka Przysowa. Na wschodniej granicy doliny obu rzek łączą się i zmieniają kierunek na południowy. Cieki występujące na terenie gminy charakteryzują się niskim przepływami i zasobami dyspozycyjnymi co ściśle związane jest z małą ilością opadów atmosferycznych. Na terenie gminy znajdują się również zbiorniki wód powierzchniowych, głównie stawy sztuczne zlokalizowane w zagłębieniach poeksploatacyjnych.

Gmina Żychlin użytkuje poziom wodonośny oparty na zasobach wód podziemnych znajdujących się w utworach czwartorzędowych i rzadziej w trzeciorzędowych. Wielkość zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych wynosi 4949 m³ /d x km². Niemal cała Gmina mieści się w granicach obszaru, w którym możliwa jest budowa ujęć wodociągowych o potencjalnej wydajności powyżej 30 m³ /h (z wyjątkiem okolic wsi Brzeziny, Żabików oraz Drzewoszki). W głównym użytkowym poziomie wodonośnym dominują głównie wody średniej jakości (II klasa), jedynie w okolicach Grabowa i Dobrzelina są to wody niskiej jakości (III klasa).

9. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Żychlin

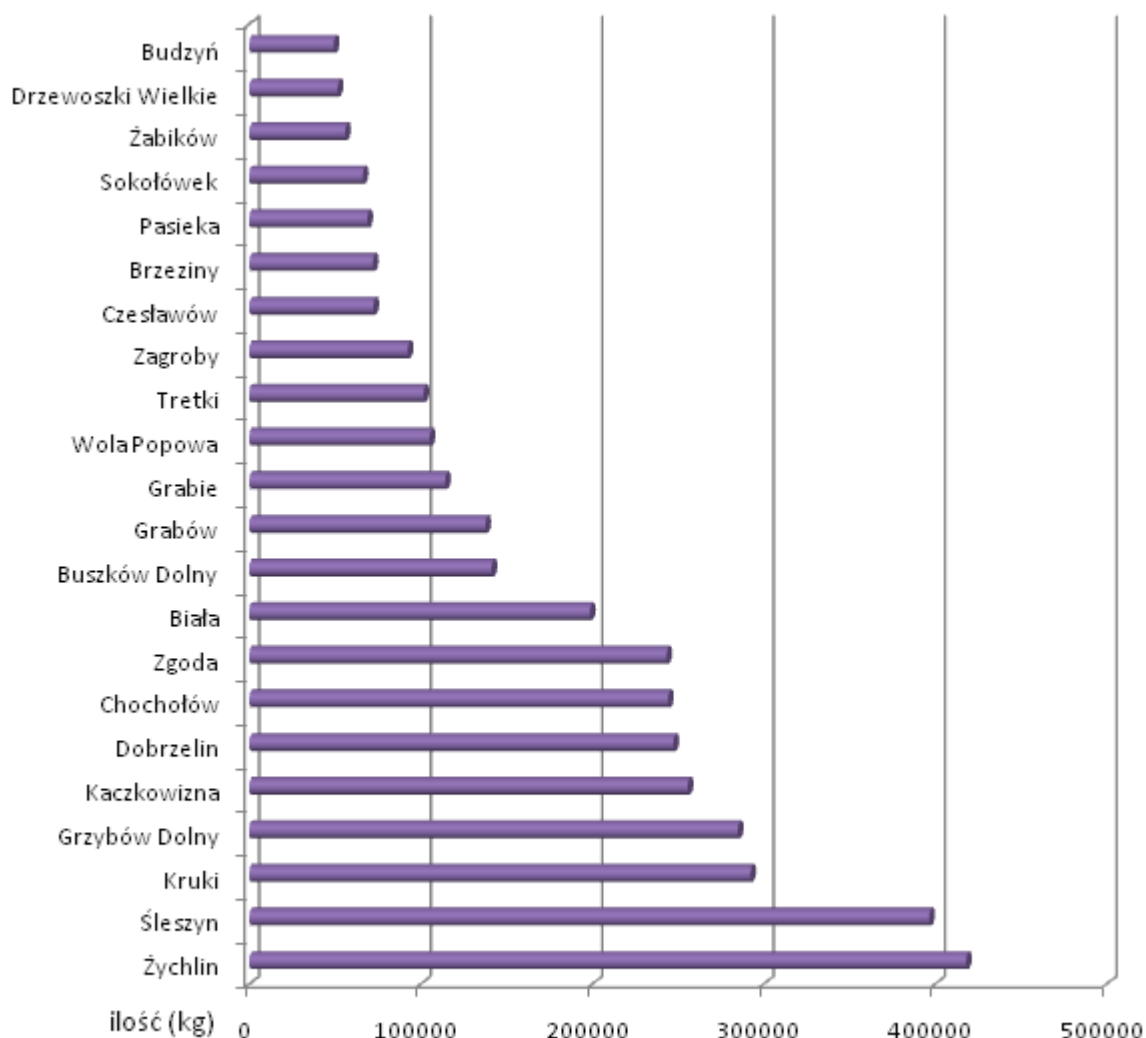
Tabela 9 przedstawia całkowitą masę wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych w Gminie Żychlin z podziałem na poszczególne obręby ewidencyjne oraz ich masę sumaryczną dla całej Gminy, jak również masę tych wyrobów w zależności od charakteru prawnego właścicieli nieruchomości, na terenie których się one znajdują. W niniejszym opracowaniu 3 obręby zostały zapisane pod innymi nazwami, gdyż wynika to z właściwości Bazy Azbestowej, do której wprowadzone są dane odnośnie wyrobów azbestowych na terenie Gminy. Są to obręby Buszków (zapisany jako Buszków Dolny), Drzewoszki (Drzewoszki Dolne) oraz Grzybów (Grzybów Dolny).

Tabela 9. Ilość wyrobów zawierających azbest wg obrębów ewidencyjnych (kg).

Obręb	Osoby fizyczne	Osoby prawne	Razem
Biała	197 681	1 155	198 836
Brzeziny	72 149	0	72 149
Budzyń	49 346	0	49 346
Buszków Dolny	141 449	0	141 449
Chocholów	240 493	3 850	244 343
Czesławów	72 501	0	72 501
Dobrzelin	228 151	19 310	247 461
Drzewoszki Wielkie	51 645	0	51 645
Grabie	114 356	0	114 356
Grabów	137 814	0	137 814
Grzybów Dolny	276 397	8 690	285 087
Kaczkowizna	254 331	1 507	255 838
Kruki	290 906	1 485	292 391
Pasieka	68 981	0	68 981
Sokołówek	66 308	0	66 308
Śleszyn	383 405	13 288	396 693
Tretki	101 717	0	101 717
Wola Popowa	105 303	0	105 303
Zagroby	92 499	0	92 499
Zgoda	243 441	0	243 441
Żabików	56 012	0	56 012
Żychlin	344 776	73 425	418 201
RAZEM	3 589 661	122 710	3 712 371

Dane zawarte w Tabeli 9 wskazują, że w Gminie Żychlin zinwentaryzowano łącznie 3 712 371 kg wyrobów azbestowych, z czego 3 589 661 kg, a więc zdecydowana większość należy do osób fizycznych, natomiast 122 710 kg – do osób prawnych.

Rysunek 6 przedstawia porównanie ilości zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych w poszczególnych obrębach ewidencyjnych Gminy Żychlin.

Rys. 6. Porównanie ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych Gminy Żychlin (kg).

Analiza Rysunku 6 pozwala stwierdzić, iż najwyższa ilość materiałów zawierających azbest zlokalizowana jest w obrębie Żychlin, następnie zaś kolejno – Śleszyn, Kruki, Grzybów Dolny. W obrębie Budzyń ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest jest najniższa.

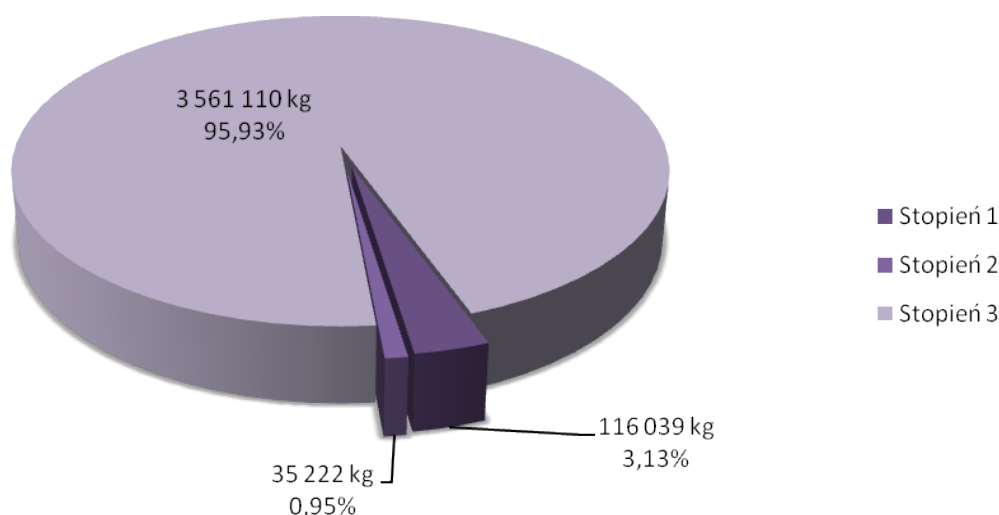
Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania

wyrobów zawierających azbest (Dz.U. 2010 nr 162 poz. 1089) wyróżnia trzy stopnie pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest:

- **stopień 1** – w pokryciach widoczne są pęknięcia i ubytki - wymagają niezwłocznej naprawy, bądź wymiany;
- **stopień 2** – w pokryciach zauważalne są drobne ubytki, ale bez widocznych pęknięć- ponowna ocena stanu w ciągu roku;
- **stopień 3** – pokrycia w dobrym stanie, bez ubytków i pęknięć – ponowna kontrola powinna zostać przeprowadzona w ciągu 5 lat.

Rysunek 7 przedstawia procentowy udział zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych pod względem stopnia pilności ich usuwania.

Rys. 7. Ilość materiałów zawierających azbest w procentowym podziale na stopnie pilności usunięcia.

Dane przedstawione na Rysunku 7 pozwalają stwierdzić, że zdecydowana większość wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na terenie Gminy Żychlin jest w dobrym stanie technicznym i nie wymaga natychmiastowego usunięcia. 95,93% spośród wszystkich wyrobów (3 561 110 kg) zostało ocenionych jako spełniające kryteria zaliczające je do stopnia pilności 3, w związku z czym ponowna kontrola musi być przeprowadzona dopiero za 5 lat. 0,95 % wyrobów ma stopień 2 pilności usunięcia (35 222kg), zatem ponowna kontrola ich stanu musi odbyć się w przeciągu roku. Natomiast 3,13% (116 039 kg) spośród zinwentaryzowanych wyrobów wymaga niezwłocznej wymiany i utylizacji (stopień pilności 1).

W Tabeli 10 przedstawiono dane dotyczące ilości zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest (w Mg), z uwzględnieniem ich stopnia pilności, w podziale na wyroby zawierające azbest znajdujące się na terenie nieruchomości będących własnością osób

fizycznych oraz osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego (JST), PKP i MON.

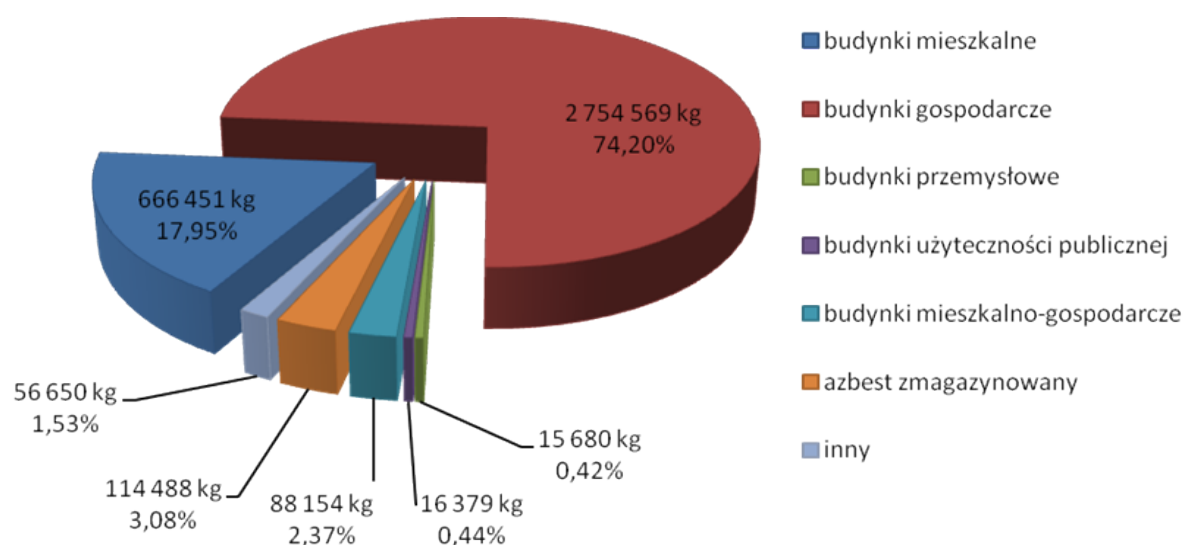
Tabela 10. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest (Mg) wg dokonanej oceny stopnia pilności ich usunięcia.

Stopnie pilności	Stopień 1	Stopień 2	Stopień 3
Osoby prawne*	0,00	0,22	122,49
Osoby fizyczne	116,04	35,00	3 438,62
JST	0,00	0,00	1,16
PKP	0,00	0,00	0,00
MON	0,00	0,00	0,00
Razem	116,04	35,22	3 561,11

* włączając JST, PKP, MON

Dane zebrane w Tabeli 10 wskazują, że wyroby zawierające azbest o stopniu pilności 3 przeważają wyraźnie na terenie nieruchomości zarówno będących własnością osób fizycznych (3 438,62 Mg) jak i prawnych (122,49 Mg). Wśród własności osób fizycznych, wyroby azbestowe podlegające 2. stopniowi pilności usunięcia występują w ilości 35,00 Mg, z kolei osoby prawne są w posiadaniu 0,22 Mg. Natomiast 1. stopniowi pilności odpowiada 116,04 Mg dla osób fizycznych. Wyroby będące w posiadaniu Gminy Żychlin ocenione zostały na 3 stopień (1,16 Mg). Nie zinwentaryzowano żadnych wyrobów należących do PKP i MON.

Rysunek 8 przedstawia wykres kołowy procentowego udziału wyrobów azbestowych ze względu na sposób użytkowania.

Rys. 8. Procentowy udział wyrobów azbestowych ze względu na sposób użytkowania.

Na terenie Gminy Żychlin największa ilość azbestu znajduje się na dachach budynków gospodarczych ok. 74,20% i budynków mieszkalnych ok. 17,95%. Azbest pokrywający budynki mieszkalno-gospodarcze stanowi ok. 2,37% natomiast budynki użyteczności publicznej 0,44%, z kolei azbest zmagazynowany stanowi 3,08% ogólnej ilości wyrobów na terenie Gminy. Dodatkowo zinwentaryzowano jako „inny” płyty elewacyjne azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie, które stanowią 1,53%. W dalszej części Programu płyty elewacyjne zostały ujęte razem z płytami w postaci poszyc dachowych.

W Tabeli 11. zestawiono w sposób ilościowy i procentowy rodzaje wyrobów zawierających azbest, które zinwentaryzowano w Gminie Żychlin.

Tabela 11. Ilościowe i procentowe zestawienie poszczególnych rodzajów wyrobów zawierających azbest.

Kod wyrobu	Rodzaj wyrobu	[kg]	[%]
W01	Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie	90 552	2,44%
W02	Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa	3 613 019	97,56%
Suma		3 703 571	100,00%

Z danych zawartych w Tabeli 11. wynika, że udział płyt azbestowo-cementowych płaskich stosowanych w budownictwie (W01) w całkowitej masie wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych w Gminie jest niewielki (2,44%; 90 552 kg) w porównaniu do płyt azbestowo-cementowych falistych dla budownictwa (97,56%; 3 613 019 kg), które stanowią zdecydowaną większość wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie Gminy Żychlin.

10. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem

W celu oszacowania kosztów realizacji Programu dla Gminy Żychlin, zostało przeprowadzone rozeznanie rynku wśród firm zajmujących się demontażem, transportem i utylizacją azbestu.

Ceny proponowane przez firmy wykonujące usługi z zakresu usuwania eternitu są w dużym stopniu zróżnicowane. W związku z tym przedstawiony dalej koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu został obliczony jako koszt uśredniony. Należy mieć jednocześnie na uwadze, że gdy Gmina Żychlin będzie prowadziła postępowanie w sprawie wyłonienia wykonawcy ww. zadań na dany rok, kwoty proponowane przez Wykonawców mogą się znacznie między sobą różnić. Częstym zjawiskiem jest też deklaracja firm co do możliwości negocjacji cen – możliwe zatem, że ostatecznie całkowite koszty będą niższe niż założono w niniejszej kalkulacji.

W wyniku rozeznania cenowego oszacowano jednostkowe koszty demontażu, transportu na składowisko i utylizacji pokryć dachowych zawierających azbest (Tabela 12.).

Tabela 12. Ceny demontażu, transportu i utylizacji azbestu w postaci pokryć dachowych.

Koszt demontażu azbestu
1m ² azbestu – ok. 8,6 zł
1 Mg azbestu – ok. 774 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,77 zł
Koszt transportu i utylizacji azbestu (np. dla azbestu magazynowanego)
1m ² azbestu – ok. 7,7 zł
1 Mg azbestu – ok. 693 zł; 1 kg azbestu – ok. 0,69 zł
Łączny koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu
1m ² azbestu – ok. 14,3 zł
1 Mg azbestu – ok. 1287 zł; 1 kg azbestu – ok. 1,29 zł

Kalkulacja została sporządzona w oparciu o założenie, że 1 m² płyty azbestowej waży 11 kg (wg bazaazbestowa.gov.pl).

Analizując dane zawarte w Tabeli 12., należy mieć na uwadze, że każda z trzech wymienionych w niej usług (demontaż; transport i utylizacja; oraz demontaż, transport i utylizacja) wyceniane były osobno, dlatego też zsumowany koszt demontażu azbestu oraz jego transportu i utylizacji nie jest równy łącznemu kosztowi demontażu, transportu i utylizacji azbestu. Ma to związek z mechanizmami funkcjonowania firm działających w zakresie demontażu, transportu i utylizacji azbestu, w związku z którymi koszty jednostkowe danego zamówienia maleją, jeżeli zamawiający wykupuje kilka usług – np. zarówno demontaż, jak i transport oraz utylizację w ramach jednego zamówienia.

Najbliżej miejscowości Żychlin spośród czynnych składowisk usytuowane jest Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie należące do ZGO AQUARIUM Sp. z o.o., położone w gminie Rawa Mazowiecka w województwie łódzkim - w odległości 84 km. Koszt składowania na nim azbestu jest zależny od indywidualnych ustaleń pomiędzy zarządzającym składowiskiem a przedstawicielem firmy przekazującej odpady azbestowe do składowania.

Do obliczenia kosztów usunięcia azbestu z terenu Gminy posłużyły również dane zebrane w trakcie inwentaryzacji, która przeprowadzona została w okresie 22.08.2016 – 9.09.2016 roku (Tabela 13.):

Tabela 13. Wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Żychlin.

Rodzaj wyrobu	Ilość azbestu
Azbest magazynowany	114 488 kg
Azbest w postaci pokryć dachowych	3 597 883 kg
·1 stopień pilności	1 551 kg
·2 stopień pilności	35 222 kg
·3 stopień pilności	3 561 110 kg

Problematyka azbestowa wśród społeczeństwa jest coraz większa, mimo to w wielu mniejszych miejscowościach świadomość społeczna jest wciąż zbyt niska. Z uwagi na ten fakt, zalecane jest, aby Gmina w latach 2016-2032 przeprowadziła kampanie informacyjno-edukacyjne mające na celu wzrost świadomości i zwiększenie wiedzy mieszkańców gminy na temat szkodliwości azbestu oraz rozpropagowanie właściwych postaw. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców Gminy koszt akcji informacyjnych ustalono na kwotę 10 000 zł, z czego 5 000 zł należy zużytkować do końca 2017 roku. Pozostawia to kwotę 5 000 zł na wykorzystanie w latach 2018-2032.

Koszty, jakie Gmina Żychlin będzie musiała ponieść w terminie do 31 grudnia 2032 r., przedstawiają się zatem następująco:

- Koszt transportu i utylizacji azbestu obecnie zmagazynowanego wynosi w przybliżeniu:

$$114\ 488 \cdot 0,69 \text{ zł} = \underline{\underline{78\ 996,72 \text{ zł}}}$$

- Koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu w postaci płyt azbestowo-cementowych płaskich (W01) i falistych (W02) pozostających w wykorzystaniu:

$$3\ 597\ 883 \cdot 1,29 \text{ zł} = \underline{\underline{4\ 641\ 269,07 \text{ zł}}}$$

- Zatem, łączny koszt usunięcia azbestu z terenu Gminy Żychlin wyniesie:

$$78\ 996,72 \text{ zł} + 4\ 641\ 269,07 \text{ zł} = \underline{\underline{4\ 720\ 265,79 \text{ zł}}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu Gminy powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych (koszt realizacji Programu) wyniesie:

$$4\ 720\ 265,79 \text{ zł} + 10\ 000 = \underline{\underline{4\ 730\ 265,79 \text{ zł}}}$$

Harmonogram usuwania azbestu

Proponowany harmonogram działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Żychlin uwzględnia zarówno wymogi prawne, jak i względy praktyczne. Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane*, końcowym i ostatecznym terminem użytkowania wyrobów zawierających azbest jest 31 grudnia 2032 r., w związku z czym Gmina Żychlin ma obowiązek pozbyć się wszystkich wyrobów zawierających azbest do ww. terminu. Najwyższy priorytet bezwzględnie przyznać należy usunięciu gotowego do odbioru azbestu magazynowanego, który powinien możliwie jak najszybciej zostać odebrany przez wyspecjalizowaną firmę (wg *Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach*, azbest może być czasowo magazynowany jedynie w celu zebrania większej ilości odpadów do transportu na składowisko i nie dłużej niż przez okres 1 roku), oraz pokryciom dachowym,

w przypadku których stwierdzono stopień pilności równy 1, a więc powinny zostać unieszkodliwione niezwłocznie (wg *Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*). Ponadto pilnie usunięte powinny zostać materiały zawierające azbest położone na nieruchomościach należących do Gminy i różnego rodzaju budowach użyteczności publicznej, np. przystankach PKS czy też Świetlicach Wiejskich, co będzie stanowiło dodatkowo dobry przykład dla mieszkańców.

Wobec przedstawionych założeń oraz zbliżającego się ostatecznego terminu usunięcia całości wyrobów azbestowych (31 grudnia 2032 r.), a także w celu optymalnego rozłożenia całkowitych kosztów, przyjęto ponadto, że poczynając od roku 2017, każdego kolejnego roku w miarę możliwości powinna zostać usunięta jednakowa część wszystkich pokryć dachowych pozostających w użyciu (1/16). Należy przy tym pamiętać, że podczas kolejnych kontroli stanu wyrobów azbestowych (dla pokryć dachowych ocenionych obecnie na 2. stopień pilności, ponowna ocena będzie musiała mieć miejsce już w 2017 r.; dla dachów ocenionych na 3. stopień pilności – nie później niż w 2021 r.), może okazać się, że stan ten uległ pogorszeniu. Ponadto, część pokryć dachowych może zostać w kolejnych latach wymieniona przez właścicieli i zmagazynowana. Pierwszeństwo przy usuwaniu powinny za każdym razem mieć właśnie wyroby o najgorszym stanie oraz wyroby zmagazynowane.

Poniżej podano przybliżone kwoty, jakie będzie należało przeznaczyć na poszczególne rodzaje unieszkodliwianych wyrobów zawierających azbest.

- Jak obliczono wcześniej, łączny koszt usunięcia azbestu zmagazynowanego do tej pory na terenie Gminy (114 488 kg) wyniesie około **78 996,72 zł**.
- Koszt usunięcia wszystkich wyrobów azbestowych ocenionych w ramach przeprowadzonej inwentaryzacji jako najpilniejsze do unieszkodliwienia (stopień pilności 1) wyniesie w przybliżeniu: $1\,551 \cdot 1,29 \text{ zł} = \underline{\underline{2\,000,79 \text{ zł}}}$
- Łączna ilość azbestu zmagazynowanego oraz wyrobów zawierających azbest ocenionych na 1 stopień pilności wyniesie: $114\,488 \text{ kg} + 1\,551 \text{ kg} = \underline{\underline{116\,039 \text{ kg}}}$
- Sumarycznie, usunięcie azbestu zmagazynowanego obecnie na terenie Gminy oraz wszystkich wyrobów zawierających azbest ocenionych na 1. stopień pilności usunięcia, które to działania powinny być przeprowadzone w pierwszej kolejności (do końca 2017 r.), wyniesie:

$$78\,996,72 \text{ zł} + 2\,000,79 \text{ zł} = \underline{\underline{80\,997,51 \text{ zł}}}$$

- Do końca 2017 roku powinna zostać również usunięta 1/16 pozostałych wyrobów azbestowych pozostających w użytkowaniu:

$$80\,997,51 \text{ zł} + (4\,639\,268,28 \text{ zł} / 16) = 80\,997,51 \text{ zł} + 289\,954,27 \text{ zł} = \underline{\underline{370\,951,78 \text{ zł}}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu Gminy do końca roku 2017 powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych (koszt realizacji Programu) wyniesie:

$$370\,951,78 \text{ zł} + 5\,000 \text{ zł} = \underline{\underline{375\,951,78 \text{ zł}}}$$

- Koszt usunięcia pozostałych wyrobów zawierających azbest, które pozostaną na terenie Gminy na lata 2018-2032 to w przybliżeniu:

$$3\,371\,561 \text{ kg} \cdot 1,29 \text{ zł} = \underline{\underline{4\,349\,314,01 \text{ zł}}}$$

- Koszt usunięcia azbestu z terenu Gminy w latach 2018-2032, powiększony o koszt kampanii informacyjno-edukacyjnych (koszt realizacji Programu) wyniesie:

$$4\,349\,314,01 \text{ zł} + 5\,000 \text{ zł} = \underline{\underline{4\,354\,314,01 \text{ zł}}}$$

- Zatem, część kosztu usunięcia pozostałych wyrobów zawierających azbest wraz z kosztem akcji informacyjno-edukacyjnych przypadająca na każdy kolejny rok, poczynając od 2018, a skończywszy na 2032, wyniesie w przybliżeniu:

$$4\,354\,314,01 \text{ zł} : 15 = \underline{\underline{290\,287,60 \text{ zł}}}$$

Proponowany harmonogram usuwania azbestu z obszaru Gminy Żychlin na lata 2016-2032 wraz z szacunkowymi wydatkami przypadającymi na kolejne lata przedstawiono w Tabeli 14.

Tabela 14. Harmonogram usuwania azbestu dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032 (wartości ilości azbestu zaokrąglone do jedności).

Rok	Cel	Ilość azbestu	Koszt
Do końca 2017	Usunięcie azbestu zmagazynowanego, wyrobów zawierających azbest o 1 stopniu pilności, 1/16 pozostałych wyrobów oraz koszt kampanii informacyjno - edukacyjnej	340 810 kg	370 951,78 zł
W każdym kolejnym roku (od 2018 do 2032)	Usunięcie 1/15 wszystkich pozostających obecnie w użyciu pokryć dachowych oraz koszt kampanii informacyjno - edukacyjnej	ok. 224 771 kg/rok	ok. 289 954,27 zł/rok
RAZEM	KOSZT REALIZACJI PROGRAMU	3 712 371 kg	4 730 265,79 zł

11. Wskaźniki realizacji programu

Wskaźniki realizacji *Programu* zostały opracowane jako instrument, za pomocą którego Gmina może w sposób jednoznaczny ocenić, czy wdrażanie *Programu* odbywa się w stopniu wystarczającym oraz czy zasady (cele oraz działania) postawione w *Programie* spełniają swoją rolę, czy też może istnieje potrzeba ich zmian w połączeniu z aktualizacją *Programu*.

Należy podkreślić, że wskaźniki powinny być proste do wyliczenia na podstawie dostępnych danych, dzięki czemu ich wyliczenie nie zajmie dużo czasu, jak również metoda ich liczenia nie pozostawi znaczącego pola do interpretacji. Na podstawie kilku prostych

wskaźników Gmina będzie w stanie monitorować realizację Programu zgodnie z harmonogramem realizacji Programu zawartym w rozdziale 10.

Bardzo ważne jest, aby na podstawie wyliczenia wskaźników można było dokonać jednoznacznej oceny realizacji Programu. Należy pamiętać, że tylko odniesienie wskaźników do konkretnych danych może dać efekt w postaci ich rzetelnej oceny, co będzie stanowiło rzetelny monitoring realizacji Programu. W wielu przypadkach może sprawiać to trudność.

W związku z powyższym wskaźniki realizacji niniejszego Programu zostały podzielone na 2 rodzaje – wskaźniki monitoringu bezpośrednie oraz wskaźniki monitoringu pośrednie (czyli takie, których wyliczenie nie daje bezpośredniej oceny i należy je interpretować):

I. Wskaźniki monitoringu bezpośrednie

Wskaźniki efektywności realizacji Programu :

- 1) Ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest (Mg/rok) - należy dążyć do osiągnięcia liczby przynajmniej równej podanej w harmonogramie usuwania azbestu lub wyższej,
- 2) Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację *Programu* w danym roku (%) -należy dążyć do osiągnięcia wartości pomiędzy 90-100%.

II. Wskaźniki monitoringu pośrednie

Wskaźniki świadomości ekologicznej mieszkańców:

- 1) Liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do Gminy przez mieszkańców/rok,
- 2) Liczba przypadków nielegalnego demontażu wyrobów zawierających azbest/rok,
- 3) Liczba inicjatyw społeczności lokalnej w zakresie problematyki azbestowej/rok,
- 4) Liczba interwencji podejmowanych przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Państwową Inspekcję Pracy, Inspekcję Sanitarną, Gminę)/rok.

12. Finansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest

Aby zrealizować *Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu Gminy Żychlin na lata 2016-2032* potrzebny jest znaczący nakład finansowy, którego Gmina może nie być w stanie wyznaczyć tylko z własnego, ograniczonego budżetu. Istnieje jednak szereg możliwych dróg pozyskania na ten cel środków pieniężnych ze źródeł zewnętrznych.

Poniżej przedstawiono możliwe drogi uzyskania wsparcia finansowego na usuwanie i utylizację wyrobów azbestowych przez Gminę Żychlin.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

Dofinansowanie realizacji zadań dotyczących demontażu, transportu i utylizacji azbestu, udzielane jest przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi i odbywa się w formie dotacji ze środków ww. Funduszu oraz ze środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w ramach Programu priorytetowego „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW Część 1) Usuwanie wyrobów zawierających azbest WFOŚiGW”, zwanego dalej Programem.

- Dofinansowanie udzielane jest jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu, a za ich pośrednictwem innym podmiotom (ostatecznym odbiorcom).
- Udzielenie dofinansowania mogą się ubiegać jednostki samorządu terytorialnego, które przeprowadziły inwentaryzację wyrobów zawierających azbest oraz posiadają przyjętą uchwałą rady JST program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.
- Do dofinansowania mogą być zgłaszane zadania z zakresu demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, zgodne z programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz ujęte w inwentaryzacji.
- Realizacja zadań objętych wnioskami składanymi w oparciu o Regulamin nie może trwać dłużej niż do dnia 15.10.2017 r., w stosunku do wniosków składanych w 2017 r., które stanowią ostateczne terminy osiągnięcia efektu ekologicznego i rzeczowego. Wypłata środków następować z uwzględnieniem wysokości kwot znajdujących się w puli środków określonych na dany rok.
- Przy udzielaniu dofinansowania ostatecznym odbiorcom, dotowana jednostka samorządu terytorialnego uwzględnia przepisy dotyczące warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Podmiotem udzielającym pomocy ostatecznemu odbiorcy, zobowiązanemu do zapewnienia zgodności pomocy publicznej z zasadami jej udzielania oraz realizacji innych obowiązków podmiotu udzielającego pomocy, jest JST.
- Wykonawcy dokonujący usunięcia i unieszkodliwienia azbestu winny posiadać, wymagane przepisami prawa, zezwolenia lub decyzje na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest.
- Dofinansowanie nie będzie udzielane na zadania zakończone przed dniem złożenia wniosku.
- Nabór wniosków trwa do 31 sierpnia w roku 2017.
- Kwota dofinansowania zadania wynosi do 99% jego kosztów realizacji, w tym do 50 % kosztów ale nie więcej niż 400 zł za 1 Mg wyrobu zawierającego azbest, ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW w formie dotacji.

Bank Ochrony Środowiska (BOŚ)

Oddziały BOŚ współpracują z WFOŚiGW w zakresie udzielania preferencyjnych kredytów inwestycji związanych z usuwaniem i utylizacją wyrobów zawierających azbest.

Pozostałe formy wsparcia finansowego

- fundusze własne inwestorów,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana przez fundacje i programy pomocowe,
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- środki własne gminy.

13. Analiza wpływu Programu na środowisko oraz na zdrowie ludzkie

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016 – 2032 ma na celu stopniowe usunięcie wszystkich wyrobów azbestowych z terenu Gminy.

Azbest, występujący przede wszystkim w postaci pokryć dachowych na budynkach gospodarczych i mieszkalnych, stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, a włókna azbestu pochodzące z uszkodzonych płyt azbestowych prowadzą również do zanieczyszczenia środowiska.

Biorąc pod uwagę, iż wytrzymałość pokryć dachowych azbestowych szacowana jest na około 30 lat, wiek występujących w Gminie Żychlin pokryć dachowych z azbestu przekracza często 30 lat, stwierdzić należy, że istnieje pilna potrzeba uchwalenia *Programu*, co zapewni planowe usuwanie szkodliwego azbestu z terenu Gminy, jak również umożliwi planową realizację działań wspomagających ten proces takich jak edukacja ekologiczna mieszkańców, szkolenia.

Upowszechnienie zatwierdzonego przez Gminę *Programu* będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie również negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być prowadzone w jak największym stopniu zgodnie z niniejszym *Programem*, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym poprzez nieumiejętne i niezgodne z prawem demontowanie wyrobów zawierających azbest.

CHARAKTER DZIAŁAŃ PRZEWDZIANYCH W DOKUMENCIE

- 1) Stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć**

Niniejszy program uwzględnia realizację przedsięwzięć polegających na demontażu wyrobów zawierających azbest oraz ich transporcie do miejsc unieszkodliwiania. Prace budowlane związane z demontażem azbestu oraz ich transport nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. 2016 poz. 71).

Zasięg Programu obejmuje jedynie teren Gminy Żychlin, a skala prac będzie dotyczyła wyłącznie pokryć dachowych zlokalizowanych na posesjach na terenie Gminy. Nie jest również przewidziane utworzenie na terenie Gminy Żychlin składowiska odpadów azbestowych ani instalacji do przetwarzania wyrobów zawierających azbest.

2) Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Niniejszy program jest spójny z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032*, realizując wszystkie założenia i terminy zawarte w programie krajowym. Program inkorporuje przy tym założenia *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* na grunt lokalny. Należy jednocześnie podkreślić, że dla *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* została wykonana prognoza oddziaływania na środowisko, a co za tym idzie jego założenia zostały szczegółowo omówione pod kątem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdecydowano, że ww. Program ma być realizowany w skali kraju.

3) Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska

Realizacja Programu jest powiązana z realizacją celów zawartych w „*Odnowionej Strategii Zrównoważonego Rozwoju UE*” : Strategia zakłada „ostateczne zastąpienie substancji wzbudzających szczególnie duże obawy odpowiednimi alternatywnymi substancjami lub technologiami”.

Ponadto zagadnienia związane z azbestem regulowane są przez dyrektywy unijne, których regulacje wdrożone są również w krajowych ustawach i rozporządzeniach:

- *Dyrektywa Rady 87/217/EWG z 19.03.1987r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu,*
- *Dyrektywa Rady 96/61/WE z 24.09.1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.*

4) Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi azbest oraz nieprzestrzeganie narzuconych w aktach prawnych obowiązków dla posiadaczy odpadów są często skutkiem niskiej społecznej świadomości ekologicznej oraz niewystarczającej znajomości

przepisów prawnych. Prowadzenie edukacji ekologicznej, która jest jednym z założeń Programu, wpłynie na zmniejszenie skali tych problemów.

RODZAJ I SKALA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1) Prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań

Azbest wykorzystywany jako pokrycia dachowe przez cały czas jego użytkowania stanowi potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzi, więc jedynie jego całkowite usunięcie umożliwi eliminację tego zagrożenia.

Zakłada się, że realizacja prac mających na celu całkowite usunięcie azbestu z terenu Gminy przy zachowaniu wszystkich warunków określonych przepisami nie będzie miało negatywnego wpływu na zdrowie mieszkańców ani pracowników firm, które wykonywać będą prace z azbestem związane.

2) Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych nie powodują zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka przy zachowaniu warunków i procedur określonych przepisami. Prace prowadzone będą na wielu obiektach na terenie Gminy, jednakże jeżeli pojedyncze prace polegające na demontażu wyrobów zawierających azbest nie powodują znaczącego oddziaływania na środowisko, to również wielokrotne wykonanie takich prac nie spowoduje pogorszenia stanu środowiska.

Ponadto Program zakłada, że demontaż pokryć azbestowych będzie prowadzony na przestrzeni kilku lat oraz na całym obszarze Gminy, w związku z tym nie wystąpi skumulowane oddziaływanie na środowisko.

Transgraniczne oddziaływanie może jedynie wystąpić w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów, które nie jest przewidywane według niniejszego Programu. Ponadto, na każdy międzynarodowy obrót odpadów potrzebne jest zezwolenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz spełnienie szeregu innych wymagań prawnych, mających na celu zmniejszenie ewentualnego wystąpienia negatywnych skutków takiego przemieszczania.

3) Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

Z uwagi na fakt, że azbest zaliczany jest do materiałów niebezpiecznych, może on stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi. Istnieją sprawdzone, a także jednoznacznie uregulowane przepisami, metody bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi

azbest począwszy od ich eksploatacji, poprzez usuwanie i transport, aż do unieszkodliwiania. Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez firmy, które posiadają odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniają pracowników przeszkolonych w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Zagrożenie może powodować emisja włókien azbestu z ulegających korozji wyrobów azbestowo-cementowych oraz emisja włókien azbestu wynikającą z nieprawidłowo prowadzonego (przez nieupoważnione firmy lub też przez osoby prywatne) demontażu i transportu oraz składowania w miejscach do tego nieprzeznaczonych, w tym na tzw. dzikich wysypiskach. Jeżeli jednak spełnione zostaną wytyczne i założenia niniejszego Programu, demontaż i usuwanie wyrobów azbestowych prowadzone będzie wyłącznie przez wyspecjalizowane firmy, działające na podstawie ważnych zezwoleń i zachowaniem wszystkich procedur wynikających z przepisów prawa, co uniemożliwi wystąpienie zagrożenia.

W związku z powyższym, realizacja postanowień Programu poprzez wykonywanie prac zgodnie z przepisami oraz usunięcie z terenu Gminy wyrobów azbestowych nie spowoduje wystąpienia żadnego ryzyka dla zdrowia ludzi ani zagrożenia dla środowiska.

CECHY OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM NA ŚRODOWISKO

- obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

Na obszarze Gminy Żychlin nie występują obszary o szczególnych właściwościach naturalnych, szczególnie wrażliwe na oddziaływania, przekroczenia standardów jakości środowiska ani intensywne wykorzystywanie terenu.

Na terenie Gminy znajdują się natomiast obiekty wpisane do rejestru zabytków (na podst. Wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego, stan na 31.03.2016 r.):

Dobrzelin

- zespół dworski : - dwór, 1 poł. XIX, 1911, nr rej.: A/143 z 11.07.1967
- park, 1 poł. XIX, nr rej.: A/144 z 23.08.2013

Śleszyn Wielki

- kościół par. pw. św. Aleksandra, 1836, nr rej.: 395 z 8.07.1967
- dwór, pocz. XIX, nr rej.: 28 z 8.07.1967

Zgoda - Śleszynek

- zespół dworski, pocz. XX, nr rej.: 526 z 1.09.1986:
- dwór,
- park

Zarębów

- zespół dworski, XIX/XX, nr rej.: 599 z 29.12.1988:
- dwór
- kaplica
- spichlerz
- park

Żychlin

- kościół par. pw. św.św. Piotra i Pawła, 1782, nr rej.: 29 z 18.07.1967
- dzwonnica, 1 poł. XIX, nr rej.: 418 z 18.07.1967
- synagoga, ob. magazyn, ul. Kilińskiego, 1880, nr rej.: 547 z 30.01.1986
- 2 domy koło kościoła, 1809, 1810, nr rej.: 384-III-17 i 385-III-18 z 20.02.1947

W ww. lokalizacjach nie zostały zinwentaryzowane wyroby azbestowe, zatem wszelkie działania związane z realizacją Programu nie wpłyną w żaden sposób na stan obiektów zabytkowych.

Formy ochrony przyrody w rozumieniu Ustawy z 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651) oraz obszary chronione zgodnie z prawem międzynarodowym

Niniejszy program obejmuje tereny zabudowane, rozproszone po całym obszarze Gminy Żychlin.

Na terenie Gminy występują **obszary i obiekty prawnie chronione** i są to:

Natura 2000

- Doliny Przysowy i Słudwi (PLB100003) - *Dyrektywa ptasia*

Obszar chronionego krajobrazu

- Dolina Przysowy - *Dz. Urz. Woj. Płockiego z 1988 r. Nr 11, poz. 106*

Pomniki przyrody:

- Drzewo pojedyncze, topola biała, park wiejski Dobrzelin - *Dz. Urz. WRN w Płocku, dn. 22.03.1977 r. Nr 2, poz.21,*
- Drzewo pojedyncze, jesion wyniosły, park wiejski Dobrzelin - *Dz. Urz. Woj. Płockiego, dn.21.10.1985 r. Nr 6, poz.56,*
- Drzewo pojedyncze, dąb szypułkowy "Wojtek", teren zakładu "EMIT" w Żychlinie - *Dz. Urz. WRN w Płocku, dn.31.12.1977 r. Nr 8, poz.95,*
- Drzewo pojedyncze, lipa drobnolistna, Pl. Jana Pawła II przy ogrodzeniu kościoła w Żychlinie, *Dz. Urz. Woj. Płockiego, dn.21.10.1985 r. Nr 6, poz.56.*

Realizacja Programu nie jest sprzeczna z celami ochrony ww. obszarów ani nie stanowi dla nich zagrożenia.

Podsumowując należy uznać, że realizacja postanowień Programu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, ponieważ dokument ten:

- zakłada wykonywanie prac polegających na demontażu oraz transportowaniu azbestu ze ścisłym przestrzeganiem wymagań prawa;
- nie przewiduje powstania na terenie Gminy składowiska wyrobów azbestowych ani instalacji do unieszkodliwiania azbestu;
- realizacja zadań dokumentu nie będzie powodować oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych.

Realizacja założeń Programu wpłynie na poprawę stanu środowiska i zdrowia ludzi poprzez:

- sukcesywne zmniejszanie, a docelowo całkowite wyeliminowanie źródeł emisji włókien azbestowych;
- doprowadzenie do prowadzenia prac w zgodzie z przepisami, co wyeliminuje zagrożenie zdrowia zarówno dla mieszkańców posesji, jak i dla wykonawców prac;
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

14. Bibliografia

- 1) DYCZEK J.: 2007; *Azbest, materiały zawierające azbest. Ocena ryzyka emisji włókien azbestu; Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest;* Szkoła „Azbest – bezpieczne postępowanie”; AGH, Katowice.
- 2) DYCZEK J.: 2007; *Charakterystyka, własności i zastosowanie azbestu; Prawidłowe postępowanie przy demontażu, transporcie i składowaniu odpadów azbestowych w aspekcie*

finansowania tych prac ze środków UE w ramach RPO 2007-2013; Fundacja Łódzkie bez Azbestu; Łódź.

- 3) „Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” MGPIPS, Warszawa 2003 r. zaktualizowany wg stanu prawnego na dzień 30 września 2008 r.
- 4) Informator o zadaniach jednostek samorządu terytorialnego dla realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski - materiał przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej” Warszawa 2003.
- 5) JERZMAŃSKI. J.; 2010; *Nowe zasady gospodarowania azbestem*; Przegląd Komunalny; Abrys Sp. z o.o. Wydawnictwa Komunalne; Poznań.
- 6) KLEMCZAK, O. BIEGAŃSKA, J.; 2009; *Charakterystyka materiałów zawierających azbest - opinie na temat oddziaływania rur azbestowo-cementowych*; Prace Naukowe GIG. Górnictwo i Środowisko, Tom 1; Główny Instytut Górnictwa; Katowice.
- 7) KLOJZY-KARCZMARCZYK, B. MAKOUDI, S.; 2011; *Praktyczne aspekty usuwania materiałów zawierających azbest w wybranych gminach*; Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN; Kraków.
- 8) KORONA, L. ZAMORSKA, H.; 2002; *Zagrożenia związane z obecnością azbestu w wyrobach budowlanych*; Ekologia i Technika, Tom 6; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- 9) KOSOWSKI, A. ŚWIETLIK, R.; 2007; *Aspekty prawne usuwania, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest*; Ekologia i Technika, Tom 3; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- 10) LISTWA A., BAIC I., ŁUKSA A. 2007; *Podstawy gospodarki odpadami niebezpiecznymi*; Wydawnictwo Politechnika Radomska; Radom.
- 11) MACIOŁEK, H. ZIELIŃSKA, A. DOMARECKI, T.; 2012; *Oddziaływanie azbestu na środowisko przyrodnicze i organizm człowieka*; Journal of Ecology and Health; Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda; Mysłowice.
- 12) MARCINIUK-KLUSKA, A. KLUSKA, M.; 2013; *Problemy gospodarki z wyrobami zawierającymi azbest w województwie mazowieckim*; Ekologia i Technika, Tom 1; Bydgoskie Towarzystwo Naukowe; Bydgoszcz.
- 13) MARSZALEK H.; 2003; *Zagrożenie środowiska wiejskiego wyrobami zawierającymi azbest*; Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie. Inżynieria Środowiska, Tom 24; Akademia Rolnicza w Krakowie; Kraków.
- 14) OBMIŃSKI A. 2002; *Wyroby budowlane zawierające azbest i związane z nim zanieczyszczenie powietrza*; XII Konferencja Sozologiczna „Azbest w środowisku – Problemy ekologiczne i metodyczne”; Wrocław.

- 15) OBMIŃSKI A. 2004; *Użytkowanie, zabezpieczanie i usuwanie wyrobów zawierających azbest*; XVI Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowo-Techniczna; Bielsko-Biała.
- 16) „Poradnik stosowania przepisów i procedur dotyczących pozyskiwania z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych dodatkowych środków finansowych na usuwanie materiałów zawierających azbest”, Ministerstwo Gospodarki, 2006 r.
- 17) PYSSA J., ROKITA M.G.: 2007; *Azbest - występowanie, wykorzystanie i sposób postępowania z odpadami azbestowym*; Gospodarka Surowcami Mineralnymi, Tom 23, Zeszyt 1; Kraków.
- 18) SZESZENIA-DĄBROWSKA N.; 2008; *Właściwości azbestu. Rodzaje i charakterystyka materiałów zawierających azbest. Zużycie azbestu i zanieczyszczenie środowiska*; Instytut Medycyny Prac; Łódź.
- 19) WIĘCEK E.; 2004; *Azbest – narażenie i skutki zdrowotne*; Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka, Zeszyt 2; Warszawa.

Strony internetowe:

- Baza Azbestowa - www.bazaazbestowa.gov.pl
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody - www.crfop.gdos.gov.pl
- Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych – www.stat.gov.pl
- Narodowy Instytut Dziedzictwa, Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków - www.nid.pl

15. Załączniki

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska

PEŁNY WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PROBLEMATYKI AZBESTOWEJ

1) Akty prawne wynikające z prawodawstwa krajowego

Ustawy:

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy(Dz. U. z 2014 r., poz. 1502)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane(Dz. U. z 2016 r., poz. 290)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest(Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska - (Dz. U. 2016 poz. 672)
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym(Dz. U. 2015 poz. 1688)
- Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach(Dz. U. z 2015 r. poz. 1203)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze(Dz. U. z 2015 r. poz. 196)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach(Dz. U. 2013, poz. 21)

Rozporządzenia

Rozporządzenia Rady Ministrów:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac(Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 października 2015 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska(Dz. U. 2015 poz. 1875)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko(Dz. U. z 2016 r., poz. 71)

Rozporządzenia Ministra Gospodarki:

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest(Dz.U. 2010 nr 162 poz. 1089)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest(Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)

Rozporządzenia Ministra Zdrowia

- Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi(M.P. Nr 19, poz. 231)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji(Dz. U. Nr 183, poz. 1896)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji(Dz. U. Nr 13, poz. 109)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście(Dz. U. Nr 189, poz. 1603)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy(Dz. U. Nr 33, poz. 166)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy(Dz. U. 2012 poz. 890)

Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. 2014 poz. 817)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów(Dz. U. Nr 216, poz. 1824)

Rozporządzenia Ministra Środowiska

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów(Dz. U. z 2014 r., poz. 1923)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony(Dz. U. Nr 119, poz. 769)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska(Dz. U. Nr 124, poz. 1033)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu(Dz. U. Nr 16, poz. 87)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów(Dz. U. z 2014 r., poz. 1973)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 298, poz. 1771)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska(Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 24)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest(Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 25)

Rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia(Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. Nr 0, poz. 192)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia(Dz. U. Nr 120, poz. 1126)
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie prowadzenia kursów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych(Dz. U. Nr 0, poz. 619)

Inne:

- Oświadczenie Rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r.(Dz. U. Nr 27, poz. 162, z późn. zm.)

2) Akty prawne wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej

Dyrektywy i decyzje

- Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawodawczych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27)
- Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269)

- Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349)
- Dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 71)
- Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213)
- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228)
- Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314)

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska

Załącznik Nr 2 do Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/ obiektu/ urządzenie budowlanego /instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾: .....

Numer działki ewidencyjnej²⁾: .....

Numer obrębu ewidencyjnego³⁾: .....

Nazwa, rodzaj wyrobu⁴⁾: .....

Ilość wyrobów⁴⁾: .....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾: .....

Grupa / nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem(np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	

1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m2, m3, mb).

5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np.: zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np.: domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np.: strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nieużytkowane (np.: opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I   od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II   od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III   do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel / Zarządca
(podpis)

.....
(miejsowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska

Załącznik Nr 3 do Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Określona w Załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. (poz. 31 z późn. zm.)

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:

.....
.....

2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:

.....
.....

3. Rodzaj zabudowy³⁾: .....

4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾: .....

5. Numer obrębu ewidencyjnego⁵⁾: .....

6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁶⁾:

.....

7. Ilość posiadanych wyrobów⁷⁾: .....

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

²⁾ Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

³⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

⁴⁾ Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

⁵⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,

- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,

- rury i złącza azbestowo-cementowe,

- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,

- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,

- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,

- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,

- szczeliwa azbestowe,

- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,

- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,

- papier, tektura,

- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),

- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,

- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

⁶⁾ Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m2, m3, m.b., km).

⁷⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w Załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.).

8. Stopień pilności⁷⁾:

.....

9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów:⁸⁾

a) nazwa i numer dokumentu: .....

b) data ostatniej aktualizacji: .....

10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów: .....

11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....

.....

(podpis)

Data .....

Przewodnicząca Rady
Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska

---

⁸⁾ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

UZASADNIENIE
DO UCHWAŁY NR XXVIII/147/17
RADY MIEJSKIEJ W ŻYCHLINIE

z dnia 25 stycznia 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032”

Obowiązek opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032” na poziomie gminy wynika z założeń „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r. (M.P. nr 50, poz. 735 ze zm.). Główne cele w/w programu to:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele programu będą realizowane sukcesywnie aż do roku 2031, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu. Zadania przewidziane w programie są realizowane na trzech szczeblach: centralnym, wojewódzkim i lokalnym (samorząd powiatowy i samorząd gminny).

W związku z powyższym na gminy, powiaty i województwa został nałożony obowiązek opracowania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Wobec powyższego, w odniesieniu do założeń ogólnopolskiego programu, został opracowany „Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032”, zakładający realizację zadań w następującym zakresie:

- przeprowadzenia inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz sporządzenie bazy danych o ich lokalizacji,
- wskazania kierunku działań na pozyskanie dofinansowania ze źródeł zewnętrznych.

Program wskazuje aktualny stan w zakresie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Żychlin oraz określa harmonogram realizacji programu. Ponadto Program wskazuje na środki finansowe, niezbędne do jego realizacji z jednoczesną możliwością pozyskania środków zewnętrznych na usuwanie wyrobów azbestowych.

Nadrzędnym celem Programu jest bezpieczne dla życia i zdrowia ludzi usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Żychlin.

W myśl art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o

środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 ze zm.) wystąpiono pismem z dnia 19 października 2016 r. znak: RGO.6230.14.1.2016 do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi i pismem z dnia 19 października 2016 r. znak: RGO. 6220.13.1.2016 Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi z prośbą o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Żychlin na lata 2016-2032”.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi pismem z dnia 26 października 2016 r. znak: WSI-II.410.29.2016.AK.2 i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi pismem znak:PWIS.NSOZNS.9022.1.564.2016.JOK z dnia 7 listopada 2016 r. odstąpiły od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Żychlin, dlatego mając na uwadze zdrowie mieszkańców, prawo Unii Europejskiej oraz możliwość uzyskania dotacji, gdzie warunkiem niezbędnym jest posiadanie programu, należy podjąć uchwałę o uchwaleniu programu i wdrożenie jej zapisów do realizacji.

Przewodnicząca Rady Miejskiej w Żychlinie

Elżbieta Tarnowska